

გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობის
საჭიროებებზე რეაგირების დროებითი სამთავრობო კომისიის

2013-2018 წლების
საქმიანობის ანგარიში

2018

სარჩევი

1. კომისიის საქმიანობის არსი და მიზანი	3
2. იდენტიფიცირებული პრობლემები	3
3. გამოზამთრება.....	4
4. გაზიფიკაცია.....	7
5. ელექტროფიცირება.....	8
6. წყალმომარაგება	8
7. სოფლის მეურნეობა.....	9
8. ჯანდაცვა.....	17
9. ეკონომიკა	20
10. მეწარმეობა.....	20
11. სარეაბილიტაციო სამუშაოები.....	20
12. სახელმწიფო სერვისების ხელმისაწვდომობა.....	21
12.1 საზოგადოებრივი ცენტრი.....	21
12.2 უძრავი ქონების რეგისტრაცია	22
12.3 საფოსტო მომსახურება	23
12.4 კავშირგაბმულობა და საინფორმაციო ტექნოლოგიები	24
13. განათლება	24
13.1 სწავლების დაფინანსება.....	24
13.2 სხვადასხვა ღონისძიებები.....	25
14. კულტურა	33
15. სპორტი.....	37
16. საერთაშორისო დონორები.....	37

1. კომისიის საქმიანობის არსი და მიზანი

გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობის საჭიროებებზე რეაგირების დროებითი სამთავრობო კომისია შეიქმნა მთავრობის 2013 წლის 4 ოქტომბრის N257 დადგენილებით. ამავე დადგენილებით განისაზღვრა კომისიის წევრთა შემადგენლობა და კომისიის დებულება.

კომისიის ფუნქციები და ამოცანებია:

1. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობის საჭიროებების შესწავლა და შესაბამისი დასკვნების შემუშავება;
2. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობის დახმარებისათვის შესაბამისი წინადადებების მომზადება და საქართველოს მთავრობისთვის წარდგენა;
3. დაზარალებული მოსახლეობის დახმარების პროგრამებისა და პროექტების განხილვა და განხორციელების კოორდინაცია;
4. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობის დახმარებისთვის უწყებათაშორისი საქმიანობის კოორდინაცია;
5. გაწეული საქმიანობის ანგარიშის საქართველოს მთავრობისათვის წარდგენა.

2. იდენტიფიცირებული პრობლემები

გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობის საჭიროებების ადგილზე შესწავლის მიზნით კომისიის წევრები ჩასული იყვნენ გამყოფი ხაზის მიმდებარე 48 სოფელში და შეხვდნენ ადგილობრივ მოსახლეობას. შეხვედრებზე გამოიკვეთა შემდეგი ძირითადი პრობლემები:

1. ზამთრის პერიოდში გათბობით უზრუნველყოფის პრობლემა;
2. სოფლებში გაზიფიცირების არარსებობა;
3. სასმელი და სარწყავი წყლის მიწოდების პრობლემები;
4. სოფლამდე მისასვლელი გზების მოუწყვრისებლობა;
5. პირველადი ჯანდაცვის მომსახურებაზე ხელმიუწვდომლობა;
6. ომის შედეგად დაზიანებული საცხოვრებელი სახლებისა და სახურავების პრობლემა;
7. მავთულხლართების გავლების შედეგად სასოფლო სამეურნეო დანიშნულების მიწებით სარგებლობის შეუძლებლობა;
8. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები სტუდენტების დაფინანსების პრობლემა;
9. სკოლებისა და საბავშვო ბაღების ინფრასტრუქტურის მოუწყვრისებლობა.

3. გამოზამთრება

1. კომისიის გადაწყვეტილებით 2013-2014 წელს ზამთრის პერიოდში გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში (გორის, კასპის, ონის, საჩხერეს, ქარელის და ხაშურის მუნიციპალიტეტები) მცხოვრები პირების გათბობით უზრუნველსაყოფად საქართველოს მთავრობამ 11 440 ოჯახისთვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყო 2 288 000 ლარი და თითოეულ ოჯახს გადაეცა 200 ლარი. 200 ლარიანი დახმარება საერთო ჯამში დარიგდა 50 სოფელში.
2. 2014-2015 წელს გათბობით უზრუნველსაყოფად საქართველოს მთავრობის გადაწყვეტილებით 11 677 ოჯახისთვის (წინა წელთან 237 ოჯახით მეტი) სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოიყო 2 335 400 ლარი. თითოეულ ოჯახს გადაეცა 200 ლარი (გორი – 6974 ოჯახი, ქარელი - 3233 ოჯახი, კასპი - 555 ოჯახი, საჩხერე- 427 ოჯახი, ხაშური –348 ოჯახი, ონი- 140 ოჯახი).
3. სსიპ - ფინანსთა სამინისტროს მომსახურების სააგენტომ გორის, კასპისა და ხაშურის მუნიციპალიტეტებს უსასყიდლოდ გადასცა 9577 ლარის ღირებულების სხვადასხვა ჯიშის საშემე მერქნული რესურსი.
4. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობის საჭიროებებზე რეაგირების დროებითი სამთავრობო კომისიის მიერ 2015 წლის 7 დეკემბერს მიღებული გადაწყვეტილების შესაბამისად, საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ „საქართველოს 2015 წლის სახელმწიფო ბიუჯეტის შესახებ“ საქართველოს კანონით გათვალისწინებული საქართველოს მთავრობის სარეზერვო ფონდიდან ადგილობრივ თვითმმართველ ერთეულებს გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები ოჯახების ზამთრის პერიოდში გათბობით უზრუნველყოფის მიზნით (თითოეულ ოჯახზე 200 ლარის ოდენობით დახმარების გასაცემად), 12 261 ოჯახზე გამოიყო 2 452 200 (ორი მილიონ ოთხას ორმოცდათორმეტი ათას ორასი) ლარი, მათ შორის გორის მუნიციპალიტეტს – 1 451 000 ერთი მილიონ ოთხას ორმოცდათერთმეტი ათასი) ლარი - 7255 ოჯახზე; ქარელის მუნიციპალიტეტს – 665 600 (ექვსას სამოცდახუთი ათას ექვსასი) ლარი - 3328 ოჯახზე; კასპის მუნიციპალიტეტს – 150 000 (ას ორმოცდაათი ათასი) ლარი - 750 ოჯახზე; საჩხერის მუნიციპალიტეტს – 87 200 (ოთხმოც და შვიდი ათას ორასი) ლარი - 436 ოჯახზე; ხაშურის მუნიციპალიტეტს – 70 400 (სამოცდაათი ათას ოთხასი) ლარი - 352 ოჯახზე; ონის მუნიციპალიტეტს – 28 000 (ოცდარვა ათასი) ლარი - 140 ოჯახზე.
5. საქართველოს გარემოსა და ბუნებრივი რესურსების დაცვის სამინისტროს მიერ სოციალური ჭრების ფარგლებში მოსახლეობას გადაეცა საშემე მერქანი.
6. 2015 წელს ადგილობრივი მოსახლეობის შემთ უზრუნველყოფის მიზნით შესაბამისი სატყეო უბნებიდან გამოყოფილ იქნა შემდეგი მერქნული რესურსი: ახალგორის მუნიციპალიტეტი - სოფელი ჩორჩანის სატყეო უბანი - 1700მ³; კასპის მუნიციპალიტეტი - სოფელ რკონის სატყეო უბანი - 500მ³; კასპის მუნიციპალიტეტი - სოფელ კავთისხევის სატყეო

უბანი - 800მ³; კასპის მუნიციპალიტეტი - სოფელ ახალქალაქის სატყეო უბანი - 700მ³; ქარელის მუნიციპალიტეტის სატყეო უბანი - 3000მ³; ხაშურის მუნიციპალიტეტის სატყეო უბანი - 2500მ³; საჩხერის მუნიციპალიტეტი - სოფელ ჭალის სატყეო უბანი - 2244მ³ (მათ შორის 200მ³ I ხარისხის ხე-ტყე); მესტიის მუნიციპალიტეტი - ხუდონის სატყეო უბანი - 366 მ³.

7. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობის საჭიროებებზე რეაგირების დროებითი სამთავრობო კომისიის მიერ 2016 წლის 4 ნოემბერს მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება, ანაზღაურებოდათ გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრებ მოსახლეობას 2016-2017 წლის ზამთრის პერიოდში მოხმარებული ბუნებრივი გაზის გადასახადი თითოეულ ოჯახზე 200 ლარის ოდენობით. სულ გამოიყო 2 378 800 11 894-ს ოჯახზე, კერძოდ: ა) იმ ოჯახებისათვის რომლებიც დარეგისტრირებულნი არიან ბუნებრივი აირის აბონენტებად, თითოეულ აბონენტზე 200 (ორასი) ლარის დარიცხვის მიზნით, საქართველოს ენერჯეტიკის სამინისტრომ გამოყო 2 233 200 (ორი მილიონ ორას ოცდაცამეტი ათას ორასი) ლარი; ბ) იმ ოჯახებისათვის რომლებიც არ არიან დარეგისტრირებულნი ბუნებრივი აირის აბონენტად, თითოეულ ოჯახზე 200 (ორასი) ლარის გასაცემად, მუნიციპალიტეტებს გამოეყოთ 145 600 (ას ორმოცდახუთიათას ექვსასი) ლარი, კერძოდ: ქარელის მუნიციპალიტეტს - 67 400 (სამოცდაშვიდი ათას ოთხასი) ლარი; ონის მუნიციპალიტეტს - 28 400 (ოცდარვა ათას ოთხასი) ლარი; გორის მუნიციპალიტეტს - 24 800 (ოცდაოთხი ათას რვაასი) ლარი; კასპის მუნიციპალიტეტს - 16 400 (თექვსმეტი ათას ოთხასი) ლარი; საჩხერის მუნიციპალიტეტს - 8 600 (რვა ათას ექვსასი) ლარი. გორის, ხაშურის, კასპის, ქარელის, საჩხერის და ონის მუნიციპალიტეტების გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები მოსახლეობის გათბობით უზრუნველყოფის მიზნით 2016 წელს დახმარების მიმღებ პირთა საერთო რაოდენობამ შეადგინა 11891 ბენეფიციარი. მათი რაოდენობა მუნიციპალიტეტების მიხედვით შემდეგნაირად განაწილდა: გორის მუნიციპალიტეტი - 7901 ბენეფიციარი, ხაშურის მუნიციპალიტეტი - 188 ბენეფიციარი; ქარელის მუნიციპალიტეტი - 2761 ბენეფიციარი; კასპის მუნიციპალიტეტი - 536 ბენეფიციარი; საჩხერის მუნიციპალიტეტი - 363 ბენეფიციარი; ონის მუნიციპალიტეტი - 142 ბენეფიციარი.

8. 2016 წელს ადგილობრივი მოსახლეობის შეშით უზრუნველყოფის მიზნით შესაბამისი სატყეო უბნებიდან გამოიყო შემდეგი რაოდენობის ხე-ტყე: ახალგორის მუნიციპალიტეტი - სოფელი ჩორჩანის სატყეო უბანი - 2000მ³; კასპის მუნიციპალიტეტი - სოფელ რკონის სატყეო უბანი - 500მ³; კასპის მუნიციპალიტეტი - სოფელ კავთისხევის სატყეო უბანი - 1000მ³; კასპის მუნიციპალიტეტი - სოფელ ახალქალაქის სატყეო უბანი - 800მ³; ქარელის მუნიციპალიტეტის სატყეო უბანი - 1500მ³; ხაშურის მუნიციპალიტეტის სატყეო უბანი - 1500მ³; გორის მუნიციპალიტეტის სატყეო უბანი - 3000მ³; საჩხერის მუნიციპალიტეტი სოფელ ჭალის სატყეო უბანი - 1200მ³; მესტიის მუნიციპალიტეტი სატყეო უბანი - 366მ³.

9. 2016 წელს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს იმერეთის სატყეო სამსახურმა გამყოფი ხაზის სოფლებისთვის (მათ შორის პერევი, ჭურნალი, ჯრია, სპეთი) საჩხერის სატყეო უბნის ჭალის სატყეოში გამოყო 12 ტყეკავი, საერთო მოცულობით 4161.77მ³. ამასთანავე, საჩხერის

მუნიციპალიტეტის სოფელ პერევის მოსახლეობისთვის სოციალური ჭრის ფარგლებში გამოყოფილ იქნა 260მ³ I ხარისხის ფოთლოვანი ჯიშის ხე-ტყე. სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს შიდა ქართლის სატყეო სამსახურმა გამოყოფილ ხაზის სოფლებისთვის (მათ შორის ატოცი, დვანი, ავნევი, ცერონისი, ყელქეული, ბრემა, შინდისი, საციხური, ვარიანი, ნიქოზი, ზემო ნიქოზი, აბანო, თამარაშენი, ლღეთი, ერგნეთი, მეღვრეკისი, ბროწლეთი, ტირძნისი, ტყვიავი, დიცი, არბო, მერეთი, ფლავისმანი, თორტიზა, მარანა, თერგვისი, მეჯვრისხევი, ქიწნისი, ლამისყანა, თვაურები, სამთავისი, ბოჟამი, პანტიანი, გორაკა, ოძისი, ხვითი, სარიბარი, ვაკე) 2016 წელს ხაშურ-ქარელის, გორის და კასპის სატყეო უბნებიდან გამოიყო 8000მ³ მოცულობის სოციალური ჭრის ტყეკაფები. სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მცხეთა-მთიანეთის სატყეო სამსახურმა ახალგორის მუნიციპალიტეტის სოფლების (მათ შორის ოძისი, გრემისხევი, ილტოზა, ბაქაქურები, შუახევი) ასევე-წილკანის, ფრეხეთის და წეროვნის დევნილთა დასახლებებში მცხოვრები მოსახლეობისთვის 2016 წელს მერქნული რესურსით უზრუნველყოფის მიზნით სოციალური ჭრის ფარგლებში გამოიყო 2767მ³ მოცულობის ხე-ტყე.

10. გამოყოფილ ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობის საჭიროებებზე რეაგირების დროებითი სამთავრობო კომისიის 2017 წლის 26 დეკემბრის სხდომაზე მიღებულ იქნა გადაწყვეტილება, გამოყოფილ ხაზის მიმდებარე სოფლებში ზამთრის პერიოდში გათბობის უზრუნველყოფის მიზნით, ბენეფიციარებისათვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან თანხის გამოყოფის შესახებ. კერძოდ, იმ სოფლებში სადაც გაზიფიცირება დასრულებულია და ოჯახები დარეგისტრირებული არიან აბონენტებად თანხა გამოყოფილ იქნა რეგისტრირებულ აბონენტებზე, ხოლო იმ სოფლებში სადაც ჯერ არ დასრულებულა გაზიფიცირება, თანხა გამოყოფილ იქნა ოჯახებზე. 2017 წელს გორის, ხაშურის, კასპის, ქარელის, საჩხერის, დუშეთის და ონის მუნიციპალიტეტების გამოყოფილ ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები მოსახლეობის გათბობით უზრუნველყოფის მიზნით დახმარების მიმღებ პირთა საერთო რაოდენობამ შეადგინა 11994. მათი რაოდენობა მუნიციპალიტეტების მიხედვით შემდეგნაირად ნაწილდება: გორის მუნიციპალიტეტის სოფლებში - 7904 ბენეფიციარი, ხაშურის მუნიციპალიტეტი - 194 ბენეფიციარი; ქარელის მუნიციპალიტეტი - 2840 ბენეფიციარი; კასპის მუნიციპალიტეტი - 522 ბენეფიციარი; საჩხერის მუნიციპალიტეტი - 366 ბენეფიციარი; ონის მუნიციპალიტეტი - 138 ბენეფიციარი; დუშეთის მუნიციპალიტეტი - 165 ბენეფიციარი.

11. 2017 წელს სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის გამოყოფილ ხაზის სოფლების: განმუხურის, შამგონას, რიყეს და ტყაიას მოსახლეობა ხე-ტყის ათვისებას ახორციელებდა კოლხეთის სატყეო უბნის ხეთის სატყეოში, 2016-2017 წლებში გამოყოფილი 2187 მ³ მოცულობის სოციალური ჭრის ტყეკაფებიდან. წალენჯიხის მუნიციპალიტეტის გამოყოფილ ხაზის სოფლების: მუჟავა-ოლორის, პალური-ლიას, ფახულანი-წყოუმის და ფოცხოეწერი-ჭალეს მოსახლეობა მერქნული რესურსის ათვისებას ახორციელებდა წალენჯიხის სატყეო უბნის ფახულანის, მუჟავას და მაგანას სატყეოებში 2016-2017 წლებში სოციალური ჭრის წესით გამოყოფილი 1140 მ³ მოცულობის ტყეკაფებიდან. 2017 წელს სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს იმერეთის სატყეო სამსახურმა გამოყოფილ ხაზის მიმდებარე

სოფლებისთვის: პერევი, ჭურნალი, ჯრია, სპეთი, ცხამი, ოტრია და ჯვარი საჩხერის სატყეო უბნის ჭალის, ცხამის და ოტრიის სატყეოებში გამოყო 22 ტყეკავი, საერთო მოცულობით 5200 მ³. ამასთან, სსიპ ეროვნული სატყეო სააგენტოს მიერ შემოადინებული სოფლებიდან ორი საჯარო სკოლა მომარაგდა 20მ³ სამეშე მერქნული რესურსით, 2017 წელს შიდა ქართლის სატყეო სამსახურმა გამოყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებისთვის (ატოცი, დვანი, ავნევი, ცერონისი, ყელქცეული, ბრეძა, შინდისი, საციხური, ვარიანი, ნიქოზი, ზემო ნიქოზი, აბანო, თამარაშენი, ლოღეთი, ერგნეთი, მეღვრეკისი, ბროწლეთი, ტირმნისი, ტყვიავი, დიცი, არბო, მერეთი, ფლავისმანი, თორტიზა, მარანა, თერგვისი, მეჯვრისხევი, ქიწნისი, ლამისყანა, თვაურები, სამთავისი, ბოჟამი, პანტიანი, გორაკა, ოძისი, ხვითი, სარიბარი, ვაკე) სოციალური ჭრის ფარგლებში გამოყო 6500 მ³ (მათ შორის ხაშურ-ქარელის სატყეო უბნიდან 3500 მ³, გორის სატყეო უბნიდან 2000 მ³, კასპის სატყეო უბნიდან 1000 მ³) მერქნული რესურსი.

12. კომისიის გადაწყვეტილებით, 2018 წელს გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები ოჯახებისათვის ზამთრის პერიოდში გათბობით უზრუნველყოფის მიზნით, საქართველოს ფინანსთა სამინისტრომ გამოყო 2 435 600 (ორი მილიონ ოთხას ოცდათხუთმეტი ათას ექვსასი) ლარი. იმ ოჯახებს, რომლებიც დარეგისტრირებულნი არიან ბუნებრივი აირის აბონენტებად, აბონენტზე დაერიცხათ 200 (ორასი) ლარი, ხოლო იმ ოჯახებს, რომლებიც არ არიან დარეგისტრირებულნი ბუნებრივი აირის აბონენტებად, გადაეცათ 200 (ორასი) ლარი. აღმზული დახმარებით სულ ისარგებლა 12178 ბენეფიციარმა, მათ შორის: გორის მუნიციპალიტეტიდან - - 7909 ბენეფიციარი; ხაშურის მუნიციპალიტეტიდან - 194 ბენეფიციარი; კასპის მუნიციპალიტეტიდან - 527 ბენეფიციარი; ქარელის მუნიციპალიტეტიდან - 2875 ბენეფიციარი; საჩხერის მუნიციპალიტეტიდან - 366 ბენეფიციარი; ონის მუნიციპალიტეტიდან - 138 ბენეფიციარი; დუშეთის მუნიციპალიტეტიდან - 169 ბენეფიციარი.

4. გაზიფიკაცია

1. საგაზიფიკაციო სამუშაოები განხორციელდა შემდეგ მუნიციპალიტეტებში: ხაშურის მუნიციპალიტეტი (3 სოფელი: ჩორჩანა, წალვლი, ყობი - 297 აბონენტი), გორის მუნიციპალიტეტი (33 სოფელი: ქერე, ფლავი, ფლავისმანი, მეჯვრისხევი, ციცაგიაანთკარი, ერგნეთი, ახალუბანი, ქორდი, არბო, მერეთი, ზარდიაანთ კარი, გუგუტიაანთ კარი, კომჰკა, კარბი, ბერშუეთი, კირბალი, აძვი, მუმლაანთკარი, ჯარიაშენი, ციცაგიაანთკარი, ახრისი, ქვეში, ქვემო არცევი, ზელდულეთი, ქვემო სობისი, ზემო სობისი, ხურვალეთი, წითელუბანი, ზემო ნიქოზი, ქვემო ნიქოზი, დიცი, ქვემო ხვითი, ყელქცეული - 9130 აბონენტი), ქარელის მუნიციპალიტეტი (14 სოფელი: ფცა, შაქმაქეთი, ავლევი, კნოლევი, ცერონისი, ჭვრინისი, კოდა, გულიკაანთ უბანი, ატოცი, აბანო, ლოღეთი, თამარაშენი, დვანი, ტახტისძირი - 2616 აბონენტი), კასპის მუნიციპალიტეტი (10 სოფელი: ვაკე, ახალშენი, გორაკა, ხვითი, თვაურები, ყარაფილა, სარიბარი, ზარდიაანთ კარი, საკორინთლო, პანტიანი - 629 აბონენტი), ზუგდიდის

მუნიციპალიტეტი (2 სოფელი: ორსანტია, კოკი - 1241 აბონენტი). საერთო ჯამში გაზიფიცირებულია 62 სოფელი და 13 913 აბონენტი.

2. 2015 წლის განმავლობაში დასრულდა ასევე ცალკეულ სოფლებში აბონენტების გაზის ქსელზე მიერთების სამუშაოები.

3. 2016 წლის განმავლობაში განხორციელდა ასევე ცალკეულ სოფლებში პოტენციური აბონენტების გაზის ქსელზე მიერთების სამუშაოები და მათი აბონენტად დარეგისტრირება. გაზიფიცირების სამუშაოებისათვის გამოყოფილი საბიუჯეტო სახსრების მოცულობამ 19 მილიონი ლარი შეადგინა.

5. ელექტროფიცირება

1. გამყოფი ხაზის მიმდებარე 43 სოფელში სს „ენერგო პრო ჯორჯიას“ მიერ განხორციელდა ქსელის რეაბილიტაცია და ინდივიდუალური გამრიცხველიანება.

2. მოსახლეობის ელექტრიფიცირების მიზნით, სს „ენერგო პრო ჯორჯიას“ მიერ 2016 წელს განხორციელდა ელექტროგადამცემი ქსელის მშენებლობა ზუგდიდის სოფლებში - ხურჩა და განმუხური, სადაც გამრიცხველიანდა 416 აბონენტი. საქართველოს ენერგეტიკის სამინისტროს მიერ ზემოაღნიშნული ვალდებულებების შესრულებით, სრულად დაკმაყოფილებულია საჭიროებების მოგვარების მსურველი გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების მოსახლეობის, ენერგეტიკის სამინისტროს კომპეტენციაში შემავალი მოთხოვნილებები.

6. წყალმომარაგება

1. 2016 წელს გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიის მიერ მოეწყო წყალმომარაგების ჭაბურღილები, საქლორატორები და სადაწნეო კომპურები გორის მუნიციპალიტეტის 8 სოფელსა (დიცი, ქორდი, მერეთი, ფლავი, ფლავისმანი, ფხვენისი, ზემო სობისი, წითელუბანი) და კასპის მუნიციპალიტეტის 2 სოფელში (ხვითი, ბოჟამი). აღნიშნული სამუშაოებისათვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილი თანხის მოცულობამ შეადგინა 3 მილიონი ლარი. აღსანიშნავია, რომ ზემოაღნიშნული სოფლებიდან თითქმის ყველგან, ნაწილობრივ ან/და სრულად არსებობს წყალმომარაგების გამანაწილებელი ქსელი.

2. 2016 წელს გორის მუნიციპალიტეტის მიერ საკუთარი საბიუჯეტო რესურსებით დამატებით მოეწყო ჭაბურღილები სოფელ ქვემო სობისა და სოფელ მეღვრეკისში. ანალოგიური სამუშაოები ჩატარდა გორის მუნიციპალიტეტის ნიქოზის თემის სოფლებში, სადაც პრაქტიკულად წყლის მიწოდება ხორციელდება თანამედროვე ტექნოლოგიით.

3. კომისიის გადაწყვეტილებით 2017 წელს გაგრძელდა გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში წყალმომარაგების სისტემების მოწესრიგება. კერძოდ, მუნიციპალური განვითარების ფონდის მიერ გორის, კასპისა და ქარელის მუნიციპალიტეტების გამყოფი ხაზის სოფლებში (დიდი და

პატარა მეჯვრისხევი, არბო, ქერე, კარბი, ფლავი, ფლავისმანი, ბერშუეთი, ახალუბანი, ერგნეთი, საციხური, აბანო, კოდა, ალაიანი, კოდისწყარო, საკორინთლო, ყარაფილა, სარიბარი, ზარდიანთკარი) დაიწყო სასმელი წყლის ჭაბურღილების მოწყობა. აღნიშნული სამუშაოებისათვის სახელმწიფო ბიუჯეტიდან გამოყოფილი თანხის მოცულობამ შეადგინა 1 მილიონ 548 ათასი ლარი. გარდა ამისა, გაერთიანებული წყალმომარაგების კომპანიის მიერ გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ დიცსა და წითელუბანში დასრულდა წყალმომარაგების ქსელის მოწყობის სამუშაოების მეორე ეტაპი (ჯამური ღირებულებით 421 ათასი ლარი). ასევე სოფელ ქვემო ხვითში მოეწყო სასმელი წყლის ქსელი, რომელიც დაერთდა ნიქოზის წყლის სისტემაზე (პროექტის ღირებულება 592 ათასი ლარი). ქარელის მუნიციპალიტეტის მიერ საკუთარი ბიუჯეტის სახსრებით სოფელ თამარაშენში აღდგა დაზიანებული სასმელი წყლის სისტემა, ხოლო სოფელ ცერონისში მოეწყო სასმელი წყლის ჭაბურღილი.

7. სოფლის მეურნეობა

1. მცირემიწიან ფერმერთა 2014 წლის საგაზაფხულო სამუშაოების ხელშეწყობის პროგრამის ფარგლებში გორის, კასპისა და ქარელის მუნიციპალიტეტებში ფერმერებს დაურიგდათ 13 954 აგრო ბარათი და 9 821 სახნავი ბარათი. გარდა ამისა, ზემოაღნიშნული მუნიციპალიტეტების ცალკეულ სოფლებში მოიხვნა, დამუშავდა და დაითესა 6.187 ჰექტარი მიწა.
2. 2015 წელს იაპონიის სამთავრობო პროგრამის „GRASSROOT“ დაფინანსებით ეროვნული სატყეო პროგრამის ფარგლებში შექმნილი „კოლხური ბზის გადარჩენის ეროვნული მრავალწლიანი სამოქმედო გეგმის“ შესაბამისად, ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში (სოფელი რუხი) შეიქმნა სასათბურე მეურნეობა, რომელიც მიზნად ისახავს კოლხური ბზის (ბუხსუს ცოლცჰიცა) გამრავლებასა და ბუნებაში გაშენების ხელშეწყობას. ამასთან, დაიწყო დაზიანებული ბზის კორომების შეწამვლა.
3. მცირემიწიან ფერმერთა საგაზაფხულო სამუშაოების ხელშეწყობის პროგრამის ფარგლებში 2015 წელს დაიხვნა 6,000 ჰა. მიწის ფართობი.
4. „დანერგე მომავალი“ პროექტის ფარგლებში დაფინანსდა 79 ჰა. მიწის ფართობზე 21 მრავალწლიანი ინტენსიური ტიპის თანამედროვე ბაღის გაშენება.
5. შიდა ქართლის ადმინისტრაციული საზღვრის კონფლიქტის ზონის გამყოფი ხაზის მიმდებარე 9 სოფელში შეიქმნა 9 სხვადასხვა პროფილის სასოფლო-სამეურნეო კოოპერატივი.
6. 2016 წელს შპს „საქართველოს მელიორაცია“ გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში განახორციელა სარწყავი სისტემების მშენებლობა- რეაბილიტაციის შემდეგი პროექტები:
  - ხვითის სატუმბი სადგურის რეაბილიტაცია და ელ. მომარაგების სამუშაოები;
  - გორის მუნიციპალიტეტში გამყოფ ხაზთან მდებარე მერეთის თემის სოფლების: მერეთის, გუგუთიანთკარის, ზარდიანთკარის და კოშკას სავარგულების სარწყავი

წყლით უზრუნველყოფისათვის წყლის თვითდინებით და სტაციონალური სატუმბო სადგურის მოწყობის სამუშაოები;

- გორის მუნიციპალიტეტში საოკუპაციო ზონის მიმდებარე ტერიტორიაზე სოფელ ნიქოზთან სალთვისის სარწყავი სისტემის მაგისტრალური არხის მონაკვეთის და ზემო ნიქოზის სატუმბო სადგურის სადაწნეო მილსადენის სარეაბილიტაციო სამუშაოები;
- მეღვრეკისის სატუმბო სადგურის სადაწნეო მილსადენის მაგისტრალურ არხზე დაერთების კვანძების, მეღვრეკისის სათავე ნაგებობასთან სასაწყობე შენობისა და გარე განათების მოწყობა;
- არბო-დიცის სატუმბო სადგურის რეაბილიტაცია (I და II ეტაპი).

7. გორისა და ქარელის მუნიციპალიტეტების სოფლების სარწყავი წყლით უზრუნველყოფის მიზნით განხორციელდა მაგისტრალური და გამანაწილებელი არხების ბუჩქნარისაგან და დანალექი გრუნტისგან წმენდის, მოწესრიგებისა და ჰიდროტექნიკური ნაგებობების სარემონტო სამუშაოები.

8. სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტოს მიერ განხორციელებული მცირემიწიან ფერმერთა 2016 წლის საგაზაფხულო სამუშაოების ხელშეწყობის პროგრამის ფარგლებში გორის, კასპის, ხაშურის, ქარელის, ზუგდიდის, წალენჯიხისა და საჩხერის მუნიციპალიტეტების გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მოიხნა, დამუშავდა და დაითესა 17 438 ჰექტარი მიწა. გარდა ამისა, გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში აგროდაზღვევის პროგრამით ისარგებლა 1152-მა ბენეფიციარმა.

9. 2016 წელს ქვეპროგრამის „ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვისა და იდენტიფიკაცია-რეგისტრაციის“ ფარგლებში სსიპ სურსათის ეროვნული სააგენტოს მიერ გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში განხორციელდა შემდეგი ღონისძიებები:

➤ **გალის მუნიციპალიტეტი**

ვაქცინირებულია

- თურქულზე - 16 672 სული მსხვილფეხა და 403 სული წვრილფეხა პირუტყვი;
- ჯილეხზე - 4 911 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 3 061 სული ძალღი და კატა;
- მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარული დერმატიტზე - 4 403 სული მსხვილფეხა პირუტყვი.

➤ **საჩხერის მუნიციპალიტეტი**

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 7 229 სული მსხვილფეხა და 4 388 სული წვრილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 1 236 სული ძალღი და კატა;

- წვრილფეხა პირუტყვის ჭირზე - 2 622 სული ცხვარი და თხა;
- ბრუცელოზზე - 50 სული მსხვილფეხა პირუტყვი.

➤ გორის მუნიციპალიტეტში

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 9789 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ჯილეხზე - 693 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 1 252 სული ძალღი და კატა;
- წვრილფეხა პირუტყვის ჭირზე - 195 სული ცხვარი და თხა;
- ბრუცელოზზე - 137 სული მსხვილფეხა პირუტყვი.

➤ ქარელის მუნიციპალიტეტი

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 3509 სული მსხვილფეხა და 1 235 სული წვრილფეხა პირუტყვი;
- ცხვრისა და თხის ყვავილზე - 790 სული ცხვარი და თხა;
- ცოფზე - 573 სული ძალღი და კატა;
- ბრუცელოზზე - 25 სული მსხვილფეხა პირუტყვი.

➤ კასპის მუნიციპალიტეტი

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 2 698 სული მსხვილფეხა და 558 სული წვრილფეხა პირუტყვი;
- ცხვრისა და თხის ყვავილზე - 30 სული ცხვარი და თხა;
- წვრილფეხა პირუტყვის ჭირზე - 248 სული ცხვარი და თხა;
- ცოფზე - 626 სული ძალღი და კატა;
- ბრუცელოზზე - 36 სული მსხვილფეხა პირუტყვი.

➤ ხაშურის მუნიციპალიტეტი

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 605 სული მსხვილფეხა და 255 სული წვრილფეხა პირუტყვი;
- ცხვრისა და თხის ყვავილზე - 124 სული ცხვარი და თხა;
- წვრილფეხა პირუტყვის ჭირზე - 96 სული ცხვარი და თხა;
- ცოფზე - 18 სული ძალღი და კატა.

➤ **დუშეთის მუნიციპალიტეტი**

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 1875 სული მსხვილფეხა და 124 სული წვრილფეხა პირუტყვი;
- ჯილეხზე - 75 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 270 სული ძალღი და კატა;
- წვრილფეხა პირუტყვის ჭირზე - 3 000 სული ცხვარი და თხა;
- ცხვრისა და თხის ყვავილზე - 3 099 სული ცხვარი და თხა.

10. 2017 წელს საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო და საქართველოს სოფლის მეურნეობის სამინისტრო გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული მოსახლეობისათვის ახორციელებდა ყველა იმ პროგრამასა და პროექტს, რასაც ყველა სხვა დანარჩენ რეგიონებში. აღნიშნულებია: სსიპ „აწარმოე საქართველოში“ მიერ განხორციელებული პროგრამები, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს ერთიანი აგროპროექტის ფარგლებში დანერგე მომავალი, აგროდაზღვევა, აგროწარმოების ხელშეწყობის პროგრამა, გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოების პროექტი, შეღავათიანი აგროკრედიტი და სხვა. აღნიშნული პროგრამები და პროექტები ითვალისწინებდა ადგილობრივი თემის საჭიროებებსა და შესაძლებლობებს.

11. 2017 წელს სსიპ სურსათის ეროვნულმა სააგენტომ შერიგებისა და სამოქალაქო თანასწორობის საკითხებში საქართველოს სახელმწიფო მინისტრის აპარატის, აფხაზეთის მთავრობის და პროცესში ჩართული საერთაშორისო ორგანიზაციის „მოდრაობა შიმშილის წინააღმდეგ“ მეშვეობით აფხაზეთის რეგიონს აზიურ ფაროსანასთან ბრძოლისათვის უსასყიდლოდ გადასცა 2000 ცალი ფერომონი მავნებლის გავრცელება-განვითარების დაფიქსირებისა და ბრძოლის ოპტიმალურ ვადაში დაწყებისთვის, 5000 ცალი ფერომონი მავნებლის კონტროლისათვის მეთოდით „მოიზიდე და მოკალი“, 7200 ლიტრი ზონდერი და 5000 ლიტრი თეიქოფი, ინდივიდუალური დაცვის საშუალებები, 182 ცალი სპეციალური შემასხურებელი, საინფორმაციო ბუკლეტები ღონისძიებების ეფექტიანად და უსაფრთხოდ ჩასატარებლად.

12. 2017 წელს ქვეპროგრამის „ცხოველთა ჯანმრთელობის დაცვისა და იდენტიფიკაცია-რეგისტრაციის“ ფარგლებში სურსათის ეროვნულმა სააგენტომ ჩაატარა ვაქცინაციები შემდეგ მუნიციპალიტეტებში:

➤ **ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი**

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 13 590 სული მსხვილფეხა და 2 წვრილფეხა პირუტყვი;
- ჯილეხზე - 1086 მსხვილფეხა, 7 წვრილფეხა პირუტყვი და 6 სული ცხენი;

- მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარულ დერმატიტზე - 6521 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ბრუცელოზზე - 99 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 2583 სული ძაღლი და კატა;
- ბრუცელოზზე გამოკვლეულია 2486 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- იდენტიფიცირებულია 3351 სული მსხვილფეხა პირუტყვი.

➤ წალენჯიხის მუნიციპალიტეტი

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 643 სული მსხვილფეხა და 162 წვრილფეხა პირუტყვი;
- ჯილეხზე - 259 მსხვილფეხა, 70 წვრილფეხა პირუტყვი;
- მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარულ დერმატიტზე - 2012 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 744 სული ძაღლი და კატა;
- ბრუცელოზზე გამოკვლეულია 466 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- იდენტიფიცირებულია 1002 სული მსხვილფეხა პირუტყვი.

➤ გორის მუნიციპალიტეტი

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 10 444 სული მსხვილფეხა და 1075 წვრილფეხა პირუტყვი;
- ჯილეხზე - 597 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარულ დერმატიტზე - 485 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ბრუცელოზზე - 2578 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 1211 სული ძაღლი და კატა;
- წვრილფეხა პირუტყვის ჭირზე - 500 სული ცხვარი და თხა;
- ბრუცელოზზე გამოკვლეულია 68 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- იდენტიფიცირებულია 2823 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ყირიმ კონგოს საწინააღმდეგოდ დამუშავდა 843 სული მსხვილფეხა პირუტყვი და ცხოველთა 110 სადგომი.

➤ ქარელის მუნიციპალიტეტი

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 3375 სული მსხვილფეხა და 430 წვრილფეხა პირუტყვი;
- მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარულ დერმატიტზე - 1519 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ბრუცელოზზე - 887 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 655 სული ძაღლი და კატა;
- ცხვრისა და თხის ყვავილზე - 558 ცხვარი და თხა;
- წვრილფეხა პირუტყვის ჭირზე - 100 სული ცხვარი და თხა;
- იდენტიფიცირებულია 1469 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ყირიმ კონგოს საწინააღმდეგოდ დამუშავდა 278 სული მსხვილფეხა პირუტყვი და 13 სადგომი.

➤ ხაშურის მუნიციპალიტეტი

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 862 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარულ დერმატიტზე - 437 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ბრუცელოზზე - 144 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 22 სული ძაღლი და კატა;
- წვრილფეხა პირუტყვის ჭირზე - 51 სული ცხვარი და თხა;
- ცხვისა და თხის ყვავილზე - 30 სული ცხვარი და თხა;
- ბრუცელოზზე გამოკვლეულია 30 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- იდენტიფიცირებულია 185 სული მსხვილფეხა პირუტყვი.

➤ კასპის მუნიციპალიტეტი

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 1232 სული მსხვილფეხა და 145 წვრილფეხა პირუტყვი;

- მსხვილფეხა პირუტყვის ნოდულარულ დერმატიტზე - 514 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ბრუცელოზზე - 381 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 290 სული ძაღლი და კატა;
- იდენტიფიცირებულია 277 სული მსხვილფეხა პირუტყვი.

➤ **მცხეთის მუნიციპალიტეტი**

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 1038 სული მსხვილფეხა და 74 წვრილფეხა პირუტყვი;
- ჯილეხზე - 98 სული მსხვილფეხა პირუტყვი და 2 სული ცხენი;
- ბრუცელოზზე - 205 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 90 სული ძაღლი და კატა;
- ცხვრისა და თხის ყვავილზე - 1527 სული ცხვარი და თხა.

➤ **დუშეთის მუნიციპალიტეტი**

ვაქცინირებულია:

- თურქულზე - 513 სული მსხვილფეხა და 295 წვრილფეხა პირუტყვი;
- ჯილეხზე - 73 სული მსხვილფეხა პირუტყვი და 2 სული ცხენი;
- ბრუცელოზზე - 371 სული მსხვილფეხა პირუტყვი;
- ცოფზე - 60 სული ძაღლი და კატა;
- ცხვრისა და თხის ყვავილზე - 196 სული ცხვარი და თხა.

13. შპს „საქართველოს მელიორაცია“ გამყოფი ხაზების მიმდებარე სოფლებში 2017 წელს განახორციელა სარწყავი სისტემების მშენებლობა რეაბილიტაციის პროექტები. კერძოდ:

- გორის მუნიციპალიტეტში გამყოფ ხაზთან მდებარე მერეთის თემის სოფლების: მერეთის, გუგუთიანთკარის, ზარდიაანთკარის და კოშკას სავარგულების სარწყავი წყლით უზრუნველყოფისათვის წყლის თვითდინებით და სტაციონალური სატუმბი სადგურის მოწყობის სამუშაოები, ღირებულებით 1 693 631 ლარი, რომლითაც მოხდა 185 ჰა სასოლო სამეურნეო მიწის სარწყავი წყლით უზრუნველყოფა;
- მეღვრეკისის სატუმბი სადგურის სადაწნო მილსადენის მაგისტრალურ არხზე დაერთების კვანძების, მეღვრეკისის სათავე ნაგებობასთან სასაწყობე შენობისა და გარე განათების მოწყობა, ღირებულებით 66 769 ლარი;

- გორის მუნიციპალიტეტში საოკუპაციო ზონის მიმდებარე ტერიტორიაზე სოფელ ნიქოზთან სალთვისის სარწყავი სისტემის მაგისტრალური არხის მონაკვეთის და ზემო ნიქოზის სატუმბი სადგურის სადაწნეო მილსადენის სარეაბილიტაციო სამუშაოები, ღირებულებით 285 129 ლარი;
- არბო-დიცის სატუმბი სადგურის რეაბილიტაცია (I და II ეტაპი), ღირებულებით 314 969 ლარი, რომლითაც მოხდა 837 ჰა სასოფლო სამეურნეო მიწის სარწყავი წყლით უზრუნველყოფა;
- 2016 წელს დაიწყო და 2017 წელს დასრულდა გუგუტიაანთკარი, კოშკა, მერეთი, ზარდიაანთკარის სარწყავი წყლით მომარაგების პროექტი;
- აქტუალური მდგომარეობით, სამუშაოები მიმდინარეობს ხურვალეთი-ნადარბაზევის მაგისტრალურ არხზე და სატუმბო სადგურზე ნადარბაზევის ტბის შევსების მიზნით.

14. 2017 წელს, ა(ა)იპ სოფლის მეურნეობის პროექტების მართვის სააგენტომ განახორციელა შემდეგი ღონისძიებები:

1. „დანერგე მომავალი“ პროექტის ფარგლებში გორის მუნიციპალიტეტის გამყოფი ხაზის სოფლებში (კარბი, მეჯვრისხევი, ახრისი, ქვემო ხვითი, ქვემო სობისი, ფლავისმანი) გაშენდა 36,4 ჰა ბალის ფართობები, რომლისთვისაც ჯამურად თანადაფინანსების მოცულობამ შეადგინა 288 237 ლარი.
2. აგროდაზღვევის პროგრამის ფარგლებში კასპის, გორის, ქარელის, ხაშურის, ზუგდიდის, წალენჯიხის და დუშეთის მუნიციპალიტეტებში გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზღვეული იქნა 707 ჰა სასოფლო სამეურნეო დანიშნულების მიწის ფართობი. დაზღვეული მოსავლის ღირებულებამ შეადგინა 7 737 813 ლარი, ხოლო სააგენტოს მიერ გადახდილმა პრემიის წილმა 413 683 ლარი.
3. სოფლის მეურნეობის მოდერნიზაციის, ბაზარზე წვდომისა და მოქნილობის თანადაფინანსების პროგრამის (IFAD) ფარგლებში გორის მუნიციპალიტეტის სოფლებში მცხოვრები გლეხებისათვის (ქვეში, ფლავი, აძვი, ახრისი, ქვემო ხვითი, მერეთი, კარბი, ზემო სობისი) სასოფლო-სამეურნეო ტექნიკის შეძენაზე თანადაფინანსების სახით გამოიყო 78 183 ლარი. ქარელის მუნიციპალიტეტის სოფელ ცერონისსა და ავლევი სათბურის მოწყობა/გადაიარაღებისათვის დაფინანსდა ორი პროექტი და თანადაფინანსების სახით გამოიყო 27 846 ლარი. ზუგდიდის მუნიციპალიტეტში სოფელ რუხში თანადაფინანსება (1980 ლარი) მიიღო ერთმა ბენეფიციარმა მრავალწლიანი ბალის გაშენება/რეაბილიტაციისათვის.
4. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრებ მოსახლეობა სარგებლობდა „შელავათიანი აგროკრედიტისა“ და „სოფლის მეურნეობის გადამამუშავებელი და შემნახველი საწარმოების თანადაფინანსების“ პროექტებით.

8. ჯანდაცვა

1. შიდა ქართლში შეიქმნა და ფუნქციონირებს შპს „შიდა ქართლის პირველადი ჯანდაცვის ცენტრი“, რომლის მიზანია შიდა ქართლის გამყოფის ხაზის მიმდებარე სოფლების ამბულატორიული ქსელის განვითარება, სოფლის ექიმების/ექთნების გამართული მუშაობის ხელშეწყობა, კვალიფიკაციის ამაღლება, მოსახლეობისათვის ხარისხიანი პირველადი ჯანდაცვის სერვისების მიწოდება. შპს „შიდა ქართლის პირველადი ჯანდაცვის ცენტრში“ გაერთიანებულია კასპის, გორის, ქარელის და ხაშურის მუნიციპალიტეტებში შემაჯავლი გამყოფის ხაზის მიმდებარე სოფლების 40 ამბულატორია, რომლებიც ემსახურებიან 83 სოფელს. დასაქმებულია 37 ექიმი და 53 ექთანი, რომლებიც ანაზღაურებას იღებენ ხელფასის სახით შპს-ს ბიუჯეტიდან (ექიმი - 650 ლარი; ექთანი - 455 ლარი). დასრულების პროცესშია ამავე განკარგულებით განსაზღვრული გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ ტყვიავში გადაუდებელი სამედიცინო დახმარების კლინიკის მშენებლობა. ამ ეტაპზე იგეგმება კლინიკის აღჭურვა სამედიცინო აპარატურითა და ინვენტარით.

2. გამყოფის ხაზის მიმდებარე 20 სოფლის ამბულატორია აღიჭურვა სამედიცინო და საოფისე ინვენტარით (ინვენტარის კომპლექტის ღირებულება თითოეული ამბულატორიისათვის შეადგენს 3960,23 ლარს).

3. ახალი ამბულატორიები აშენდა/აღიჭურვა შემდეგ გამყოფის ხაზის მიმდებარე სოფლებში:

- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი - სოფელი განმუხური;
- საჩხერის მუნიციპალიტეტი - სოფელი პერევი;
- გორის მუნიციპალიტეტი - სოფლები ფლავი, ქვემო არცევი, აძვი, ჯარიაშენი, კირბალი, ხვითი, მეღვრეკისი, ერგნეთი, ქერე, ქორდი, წითელუბანი;
- კასპის მუნიციპალიტეტი - სოფლები რენე, თვაურები;
- ქარელის მუნიციპალიტეტი - სოფლები თამარაშენი, კოდა, ავლევი, ბრეძა, ატოცი.

4. ამბულატორიებში (ფცა, წაღვლი), რომლებიც ექვემდებარებოდნენ კოსმეტიკურ რემონტს, ჩატარდა შესაკეთებელი სამუშაოები, მოწესრიგდა ინფრასტრუქტურა. არასამთავრობო ორგანიზაცია „ამქორის“ მიერ მეჯვრისხევის ამბულატორიაში ჩატარდა კაპიტალური რემონტი.

5. ევროკავშირის პროგრამის ფარგლებში შპს „ნიქოზის ამბულატორია“ აღიჭურვა თანამედროვე სამედიცინო (ოფთალმოლოგიური) აპარატურით. ამავე პროგრამით ამბულატორიის სამედიცინო პერსონალის კვალიფიკაციის ამაღლებისა და პროფესიული გამოცდილების გაცვლის მიზნით განხორციელდა ვიზიტი ისრაელის კლინიკებში.

6. სამინისტრო პერმანენტულად უწევს ორგანიზებას სხვადასხვა სამედიცინო დაწესებულებების გასვლით აქციებს გამყოფი ხაზის მიმდებარე მოსახლეობის სამედიცინო კონსულტირებისათვის. აქციების დროს მაღალი კვალიფიკაციის ექიმ-სპეციალისტებით (თერაპევტი, კარდიოლოგი, ქირურგი, ენდოკრინოლოგი, ექოსკოპისტი, ოფთალმოლოგი,

ოტო-რინო-ლარინგოლოგი, ნევროპათოლოგი და სხვა) დაკომპლექტებული ჯგუფების მიერ ტარდება ინსტრუმენტული და ლაბორატორიული გამოკვლევები და ხდება მედიკამენტებით უზრუნველყოფა საჭიროებების მიხედვით.

7. 2015 წელს სამედიცინო კონსულტაცია, სადიაგნოსტიკო ინსტრუმენტალური და ლაბორატორიული კვლევა ჩაუტარდა 1736 მოქალაქეს, უფასოდ დაურიგდათ ესენციალური მედიკამენტები.

8. სამეგრელოს რეგიონში გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების - განმუხური, ორსანტია, რიყე, შამგონა, ხურჩა, ტყალია, რუხი, ფახულანი - მოსახლეობას ჩაუტარდა უფასო ტესტირება C ჰეპატიტის ელიმინაციის სახელმწიფო პროგრამის ფარგლებში.

9. 2015 წლის 2 აპრილს გაიხსნა ამერიკის შეერთებული შტატების შეიარაღებული ძალების ევროპის სარდლობის მიერ რეაბილიტირებული/აღჭურვილი გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ კარალეთის ამბულატორია, რომელიც დაიწვა 2008 წლის ომის დროს (სამშენებლო სამუშაოების ღირებულებამ შეადგინა 250 700 აშშ დოლარი, სამედიცინო აღჭურვილობა - 34 425 აშშ დოლარი). რეაბილიტირებულ კარალეთის ამბულატორიის კუთვნილ მიწის ნაკვეთში მოხდა გამწვანების განაშენიანება, სადაც დაირგო ცაცხვის, ნაძვის, ნეკერჩხლის რამდენიმე ათეული ნერგი.

10. ცენტრალიზებული წყალმომარაგებით (მუდმივი/გრაფიკი) უზრუნველყოფილია გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების ამბულატორიების 15%, დანარჩენი 85% სარგებლობს ალტერნატიული საშუალებით (არტენზიული ჭა, წყლის ავზი, მეზობელი ობიექტის წყალმომარაგების სისტემა და სხვა).

11. 2015 წელს ყველა ამბულატორია მომარაგდა საკანცელარიო და სამეურნეო საგნებით, გადაეცათ გლუკომეტრები და სამუშაო პროცესისათვის აუცილებელი სამედიცინო დოკუმენტაცია, რომლის შექმნაც ადრე ხდებოდა სამედიცინო პერსონალის მიერ და დიდ ფინანსურ ხარჯებთან იყო დაკავშირებული. სოფლის ექიმების მოსახლეობასთან კომუნიკაციის გაუმჯობესების მიზნით განხორციელდა მათი კორპორაციულ სატელეფონო ქსელში ჩართვა.

12. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების ამბულატორიების შპს „შიდა ქართლის პირველადი ჯანდაცვის ცენტრი“ გაერთიანებამ მკვეთრად გააუმჯობესა მათ მიერ გაწეული სამედიცინო მომსახურების დროული და სწორი აღრიცხვა, ინფორმაციის საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსთვის დროულად მიწოდება და შესაბამისად, მათი შრომის დროულად ანაზღაურება. კონტროლზეა აყვანილი ექიმების ბინაზე ვიზიტი და მუდმივი პატრონაჟი ქრონიკული დაავადებების მქონე პაციენტებზე.

13. 2016 წელს ჩატარდა შემდეგი გასვლითი აქციები:

- შპს „ავერსის კლინიკა გორის ფილიალი“ - სოფლები: ბრემა, ქვეში, მეჯვრისხევი, ერგნეთი, ბერშუეთი, წითელუბანი;

- შპს „გორმედი“ - სოფლები: ხურვალეთი, მეჯვრისხევი, კარალეთი;
- შპს „ნიქოზის ამბულატორია“ - სოფლები: ზემო ნიქოზი, ქვემო ნიქოზი, ხვითი.

14. გამყოფის ხაზის მიმდებარე რაიონებში და იძულებით გადაადგილებულ პირთა კომპაქტურად დასახლებულ ადგილებში სასწრაფო სამედიცინო მომსახურების გაუმჯობესების მიზნით, დონორი ორგანიზაციების მხარდაჭერით, განხორციელდა შემდეგი აქტივობები:

- 2014 ოქტომბერი - ამერიკის შეერთებული შტატების საელჩოს თავდაცვის სფეროში თანამშრომლობის სამსახურმა საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროსთან გაფორმებული ურთიერთგაგების მემორანდუმის საფუძველზე, ჰუმანიტარული დახმარების სახით სსიპ „სასწრაფო სამედიცინო დახმარების ცენტრის“ ახალგორის განყოფილებას გადმოსცა სასწრაფო დახმარების მანქანა (რეანიმობილი) და სათანადო სამედიცინო დანიშნულების საგნები საერთო ღირებულებით - 75 067,79 აშშ დოლარი.
- 2015 ოქტომბერი - „ამერიკის შეერთებული შტატების შეიარაღებული ძალების ევროპულ სარდლობასა და საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს შორის შესაბამისი ქონების (ნამეტი პროდუქტი) უსასყიდლო გადაცემის შესახებ“ ურთიერთგაგების მემორანდუმის საფუძველზე, სსიპ „სასწრაფო სამედიცინო დახმარების ცენტრის“ ქარელის განყოფილებას გადასცა სასწრაფო დახმარების მანქანა (რეანიმობილი) და სათანადო სამედიცინო დანიშნულების საგნები საერთო ღირებულებით - 57 693,86 აშშ დოლარი.
- 2016 აპრილი - საგანგებო სიტუაციების მართვის შესაძლებლობების გაუმჯობესების ხელშეწყობის მიზნით, გაერთიანებული ერების განვითარების პროგრამასა (UNDP) და საქართველოს შრომის, ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სამინისტროს შორის გაფორმებული შეთანხმების საფუძველზე სამინისტროს გადმოეცა რეანიმობილი და სამედიცინო დანიშნულების აღჭურვილობა საერთო ღირებულებით - 68, 750 აშშ დოლარი, რომელიც განკუთვნილია აფხაზეთის ოკუპირებული ტერიტორიის გამყოფის ხაზის მიმდებარე რაიონში ოპერირებისათვის.

15. სხვადასხვა დონორი და ჰუმანიტარული ორგანიზაციები (WHO, UMCOR, ACTS Georgia, PIP, UNFPA, UNHCR, UNICEF, WV, Hellenicare, CLARITAS XXI, ICRC, GRCS, MSF, Caritas – Georgia, GIP, PIN და სხვა) მონაწილეობდნენ მოსახლეობის სამედიცინო საჭიროებების შეფასებაში, საგანმანათლებლო კამპანიების ჩატარებაში, სამედიცინო კონსულტაციებსა და პროფილაქტიკურ გასინჯვებში, ასევე, მედიკამენტებით, ბავშვთა კვებით და სხვადასხვა სახის ჰუმანიტარული დახმარებით უზრუნველყოფაში.

16. ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ რუხში გრძელდება მრავალპროფილიანი საუნივერსიტეტო კლინიკის მშენებლობა 220 საწოლზე.

9. ეკონომიკა

1. 2016 წელს ზუგდიდის რაიონის სოფელ რუხში გაიხსნა რუხის სავაჭრო ცენტრი - (საპარტნიორო ფონდის თანამონაწილეობით). მულტიფუნქციური სავაჭრო ცენტრის მთლიანი საინვესტიციო მოცულობა 15 მლნ ლარს შეადგენს.
2. მიმდინარეობს მულტიფუნქციური 5-ვარსკვლავიანი სასტუმროს მშენებლობა სოფელ განმუხურში, სამეგრელო-ზემო სვანეთის რეგიონში. საინვესტიციო მოცულობა შეადგენს 60 მილიონ აშშ დოლარს. პროექტი ხორციელდება „საქართველოს თანაინვესტირების ფონდის“ მიერ. სასტუმროს გახსნა იგეგმება 2018 წელს.

10. მეწარმეობა

1. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სსიპ „მეწარმეობის განვითარების სააგენტომ“ 2016 წელს გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მიკრო და მცირე მეწარმეობის ხელშეწყობის კომპონენტის ფარგლებში, ტექნიკური მხარდაჭერა გაუწია 160 (ასსამოცი) ბენეფიციარს, რომელიც გულისხმობდა საკონსულტაციო მომსახურებების გაწევას ტრენინგ/სემინარების მეშვეობით. მათ შორის კონკრეტული დაფინანსება მიიღო 147 (ასორმოცდაშვიდი) ბენეფიციარმა, რომლის ჯამურმა თანხამ შეადგინა 655,649 (ექვსასორმოცდათხუთმეტი ათას ექვსასორმოცდაცხრა) ლარი.
2. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს სსიპ მეწარმეობის განვითარების სააგენტომ 2017 წელს გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მიკრო და მცირე მეწარმეობის ხელშეწყობის კომპონენტის ფარგლებში, ტექნიკური მხარდაჭერა (რომელიც გულისხმობდა საკონსულტაციო მომსახურებების გაწევას ტრენინგ/სემინარების მეშვეობით) და კონკრეტული საგრანტო დაფინანსება მიიღო 58 ბენეფიციარმა, რომლის ჯამურმა თანხამ შეადგინა 245 042 ლარი.

11. სარეაბილიტაციო სამუშაოები

1. 2015 წელს, საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიებიდან იძულებით გადაადგილებულ პირთა განსახლებისა და ლტოლვილთა სამინისტრომ, განახორციელა გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფელ ხურვალეთის დევნილთა ჩასახლებაში, 31 კოტეჯის იატაკების აღდგენის სამუშაოები.
2. 2016 წელს ქარელის მუნიციპალიტეტში, განხორციელდა ბრეძა-ატოცის დამაკავშირებელი - 7 კმ-დე მონაკვეთის გზის რეაბილიტაცია (1 მილიონ 596 ათასი ლარის ღირებულების), თამარაშენთან დამაკავშირებელი - 6 კმ-იანი მონაკვეთი (1 მილიონ 663 ათასი), ცერონისი-ავლევი - კნოლევის 12 კმ-იანი მონაკვეთი (5 მილიონ 800 ათასი) და სოფელ დირბთან დამაკავშირებელი 2,7 კმ გზა (519 ათასი ლარი).

3. 2016 წელს კასპის მუნიციპალიტეტში, სოფელ კოდისწყაროში კაპიტალურად მოასფალტდა 2,4 კმ სიგრძის ადგილობრივი მნიშვნელობის გზა, ღირებულებით 600 000 ლარი. ასევე სხვა სოფლების დამაკავშირებელ გზებზე ჩატარდა მოხრეშვითი სამუშაოები.
4. გორის მუნიციპალიტეტში განხორციელდა სოფელ ნიქოზთან დამაკავშირებელი 3 კმ-იანი გზის რეაბილიტაცია, მოასფალტდა ხურვალეთი-წითელუბანის დამაკავშირებელი ადგილობრივი მნიშვნელობის გზები.
5. მთის განვითარების ფონდის დაფინანსებით მოეწყო მერეთი ზარდიაანთკარის 1062 მეტრიანი ასფალტირებული გზა (ღირებულება 334 ათასი ლარი).
6. რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდის დაფინანსებით სოფლებში: ხურვალეთში, წითელუბანსა და შავშვების დევნილთა დასახლებაში მოეწყო მისასვლელი ასფალტიანი გზა საერთო სიგრძით 7191 მეტრი (ღირებულება 1 მილიონ 855 ათასი ლარი).
7. კასპის მუნიციპალიტეტში რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდის დაფინანსებით მოეწყო სოფელ კოდისწყაროდან თბილისი-სენაკი – ლესელიძის ჩქაროსნულ მაგისტრალთან დამაკავშირებელი ასფალტიანი გზა სიგრძით 2400 მეტრი (ღირებულება 681 ათასი ლარი).
8. ქარელის მუნიციპალიტეტში რეგიონებში განსახორციელებელი პროექტების ფონდის დაფინანსებით მოეწყო ბრემა ჭვრინისის ასფალტიანი გზა სიგრძით 2,7 კილომეტრი (ღირებულება 724 ათასი ლარი).
9. გორის მუნიციპალიტეტის ადგილობრივი ბიუჯეტით სოფელ მეჯვრისხევში განხორციელდა ადგილობრივი სკვერის რეაბილიტაცია.
10. კასპის მუნიციპალიტეტში სოფელ ახალმენში მოეწყო გარე განათების სისტემა.
11. ქარელის მუნიციპალიტეტის სოფელ კნოლევში აღდგა დაზიანებული ხიდი და მოეწყო მინი სტადიონი.
12. ქარელის მუნიციპალიტეტის სოფლებში: აბანო, კოდა, ახალსოფელი, საციხური, დვანი, ტახტიძირი მოეწყო გარე განათების სისტემები.

12. სახელმწიფო სერვისების ხელმისაწვდომობა

12.1 საზოგადოებრივი ცენტრი

1. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სსიპ „სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტოს“ დაქვემდებარებაში არსებული საზოგადოებრივი ცენტრები ფუნქციონირებს მეჯვრისხევში (გორის მუნიციპალიტეტი),

ტყვიავში (გორის მუნიციპალიტეტი), ბერძენაულში (ქარელის მუნიციპალიტეტი), რუხში (ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი), ორსანტიასა (ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი) და ჯვარში (წალენჯიხის მუნიციპალიტეტი).

2. საზოგადოებრივი ცენტრების მეშვეობით მოსახლეობას საშუალება აქვს, სოფლიდან გაუსვლელად ისარგებლოს 200-ზე მეტი საჯარო (სსიპ „სახელმწიფო სერვისების განვითარების სააგენტო“, სსიპ „საქართველოს ეროვნული არქივი“, სსიპ „საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტო“, სსიპ „სოციალური მომსახურების სააგენტო“ და შპს „მექანიზატორი“) და კერძო სექტორის („მაგთიკომი“ და „ლიბერთი ბანკი“) სერვისებით. სერვისების გარდა, საზოგადოებრივ ცენტრებში ხელმისაწვდომია ბანკომატი და სწრაფი გადახდის აპარატი, უფასო ინტერნეტი, კომპიუტერები, ელექტრონული და მატერიალური ბიბლიოთეკა; ასევე, შეხვედრების ოთახი.

3. აღნიშნულ ცენტრებში 2017 წლის განმავლობაში ჩატარდა სხვადასხვა სახის საგანმანათლებლო, საინფორმაციო და კულტურული ხასიათის 66 ღონისძიება (მათ შორის, გენდერის და ოჯახში ძალადობის, შშმ პირთა საკითხებსა და ადამიანის უფლებების თემებზე, სოფლის მეურნეობის მიმართულებით და სხვ.), სადაც მონაწილეობა მიიღო 3300-ზე მეტმა ადგილობრივმა მცხოვრებმა.

12.2 უძრავი ქონების რეგისტრაცია

1. სხვა საკითხებთან ერთად კომისია მუშაობს გამყოფი ხაზების მიმდებარე სოფლებში არსებული უძრავი ქონების მესაკუთრეთა დადგენისა და ქონების რეგისტრაციის მიმართულებით.

2. ამ მიზნით, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს მმართველობის სფეროში შემავალი სსიპ „საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს“ მიერ 2014 წელს განხორციელდა შემდეგი ღონისძიებები:

- შეძენილ და დამუშავებულ იქნა ცხინვალის რეგიონის სატელიტური კოსმოსური სურათები;
- ოკუპირებული ტერიტორიების გამყოფი ხაზის გასწვრივ განისაზღვრა კონკრეტული არეალი, რომლის სიგანე სხვადასხვა ადგილის მიხედვით მერყეობს 600 მეტრიდან 900 მეტრამდე. აღნიშნულ არეალში მოექცა, დაახლოებით, 10 460 ერთეული მიწის ნაკვეთი;
- ტექნიკური სამუშაოების უზრუნველსაყოფად შესყიდულ იქნა შესაბამისი აღჭურვილობა.

3. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების მიწების შესახებ არსებული უფლებების დამდგენი დოკუმენტაცია (საკომლო წიგნის ჩანაწერები, მიწის განაწილებისა და გადასახადების გადამხდელთა სიები, მიღება-ჩაბარების აქტები) გამოთხოვილ იქნა საქართველოს ეროვნული არქივის ტერიტორიული ორგანოებიდან, კერძოდ, გორის, ქარელის, კასპისა და ხაშურის

ტერიტორიული არქივებიდან. გამოთხოვილი დოკუმენტაცია დასკანირდა, შეიქმნა დოკუმენტაციის ელექტრონული არქივი;

4. განსაზღვრულ ტერიტორიულ არეალთან მიმართებით რეგისტრირებული მონაცემები ასახულ იქნა უძრავ ნივთებზე უფლებათა რეესტრის ერთიან ელექტრონულ მონაცემთა ბაზაში. რეგისტრირებულ უფლებებთან მიმართებით დასკანირდა მარეგისტრირებელ ორგანოში დაცული სარეგისტრაციო დოკუმენტაცია, სააღრიცხვო ბარათები და საკადასტრო რუკები. დამუშავებული მასალების რაოდენობა შეადგენს 1001 ბაინდერს და მოიცავს 6 რაიონს, 23 საკრებულოსა და 73 სოფელს;

5. უფლებრივი მდგომარეობის დადგენისა და მესაკუთრეების/მოსარგებლეების იდენტიფიცირების მიზნით შერჩეულ იქნა საპილოტე ტერიტორია – დიცის საკრებულოს კონკრეტული უბანი. საპილოტე პროექტის ფარგლებში მომზადდა შესაბამისი რუკები, მესაკუთრეთა/მფლობელთა სიები. საკრებულოსა და საჯარო რეესტრის ეროვნული სააგენტოს თანამშრომლობით მოხდა 62 ნაკვეთის აღწერა/დაზუსტება, მესაკუთრეთა/მოსარგებლეთა იდენტიფიცირება.

6. შეიქმნა გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები მოსახლეობის საკუთრებაში არსებული უძრავი ქონების თაობაზე საინფორმაციო ბაზა, რაც კომისიას დაეხმარება დაზარალებული მოსახლეობის საჭიროებათა დასაკმაყოფილებლად შესაბამისი ღონისძიებების გატარებაში.

7. სსიპ - სახელმწიფო ქონების ეროვნული სააგენტო 2015 წლიდან ახორციელებდა ინვენტარიზაციის პროექტს, რომელიც დასრულდა 2016 წლის ბოლოს. აღნიშნული პროექტის ფარგლებში, გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მთლიანობაში აღმოჩენილი იქნა: 803 სასოფლო დანიშნულების მიწის ნაკვეთი, რომლის ფართობმა შეადგინა 4 784 ჰექტარი (4 784 1416 კვ.მ) და 124 არასასოფლო დანიშნულების მიწის ნაკვეთი, რომლის ფართობმა შეადგინა 926 ჰექტარი (9 260 581 კვ.მ). გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში ასევე დარეგისტრირდა 1 113 ჰექტარი (1 113 8375 კვ.მ) საერთო ფართობის მქონე 299 სასოფლო კატეგორიის მიწის ნაკვეთი და 561 ჰექტარი ფართობის მქონე 198 არასასოფლო კატეგორიის მიწის ნაკვეთი.

12.3 საფოსტო მომსახურება

შპს „საქართველოს ფოსტა“ გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებს უზრუნველყოფს საფოსტო მომსახურებებით. აღსანიშნავია, რომ სოფელ რუხში შპს „საქართველოს ფოსტა“-ს მიერ 2016 წლის აპრილის თვეში განხორციელდა ბრენდირებული საფოსტო სერვის ცენტრის გახსნა და სოფელი რუხის მომსახურების არეალში შევიდა ზუგდიდის სერვის ცენტრში შემავალი სოფლების საფოსტო მომსახურება.

12.4 კავშირგაბმულობა და საინფორმაციო ტექნოლოგიები

1. საქართველოს მთავრობის მიერ დამტკიცებული ციფრულ მიწისზედა სატელევიზიო საეთერო მაუწყებლობაზე გადასვლის პირველი და მეორე ეტაპის პროგრამები, რომლებიც უკვე განხორციელდა, ითვალისწინებდა საქართველოს მოსახლეობის დიდი ნაწილის (არა ნაკლებ 95%), მათ შორის გამყოფი ხაზის მიმდებარე დასახლებულ ტერიტორიების დაფარვას საზოგადოებრივი მაუწყებლის ორი პროგრამითა და აჭარის ტელევიზიის ერთი პროგრამით.
2. შპს „ტელერადიოცენტრის“ მიერ სატელევიზიო სადგურებიდან 12 სატელევიზიო სადგური (პერევი, დარტყა, კნოლევი, ბრემა, იგოეთი, გოლა, უწერა, წედისი, ჯვარი, კოჯორი, იდლიანი, ჭუბერი) 2016 წელს იქნა ექსპლოატაციაში შეყვანილი. სატელევიზიო საეთერო სიგნალის გავრცელების თვალსაზრისით, რთული რელიეფის გამო, ჯერ კიდევ არსებობს ტერიტორიები, რომლებიც დღეისათვის სახელმწიფო მულტიპლექს პლატფორმით არ არის დაფარული აღნიშნული სიგნალით ან იფარება ნაწილობრივ. ამჟამად მიმდინარეობს მათი გამოვლენა და შესწავლა საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე, რომლის დამთავრების შემდეგაც შემუშავდება ჩრდილოვან ზონებში დარჩენილი დასახლებული პუნქტების დაუფარავი ტერიტორიების ციფრული სატელევიზიო საეთერო სიგნალით დაფარვის დამატებითი ღონისძიებები.
3. ამასთან, კერძო მულტიპლექს პლატფორმის ოპერატორმა „სტერეო+“-მა, 2016 წელს მის ძირითად სატელევიზიო გადამცემ ქსელს დაუმატა ორი სატელევიზიო სადგური, რის შედეგად ციფრული მიწისზედა მაუწყებლობის სატელევიზიო სიგნალით ქართული პროგრამები ვრცელდება გამყოფი ხაზის მიმდებარე უმეტეს მუნიციპალიტეტსა და სოფელში.

13. განათლება

13.1 სწავლების დაფინანსება

1. კომისიაზე მიღებული გადაწყვეტილების თანახმად, გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრებ დაზარალებულ სტუდენტებს, რომლებიც ჩაირიცხნენ უმაღლესი განათლების ბაკალავრიატის, დიპლომირებული მედიკოსის/სტომატოლოგის, მაგისტრატურის აკრედიტებულ საგანმანათლებლო პროგრამებზე, დაუფინანსდათ 2013-2014 სასწავლო წლის სწავლის საფასური. საერთო ჯამში დაფინანსდა 433 სტუდენტი (გორი -286, კასპი - 14, ქარელი -94, ხაშური - 23, დუშეთი -8, ონი-3, საჩხერე-5) აქედან 406 ბაკალავრი და 27 მაგისტრი.
2. 2014-2015 სასწავლო წლისთვის კომისიის გადაწყვეტილებით დაფინანსდა გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები დაზარალებული 552 სტუდენტი, რისთვისაც გაღებულ იქნა 1 144 175 ლარის ოდენობის საბიუჯეტო ხარჯი.
3. 2015-2016 სასწავლო წლისთვის კომისიის გადაწყვეტილებით დაფინანსდა 751 სტუდენტი, რისთვისაც გაღებულ იქნა 1 850 000 ლარის ოდენობის საბიუჯეტო ხარჯი (ამჯერად ასევე დაფინანსდნენ სტუდენტები ონის, საჩხერისა და წალენჯიხის მუნიციპალიტეტებიდანაც).

4. 2016-2017 სასწავლო წლისთვის კომისიის გადაწყვეტილებით, გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრებ დაზარალებულ სტუდენტებს (846 სტუდენტი) დაუფინანსდათ სწავლის საფასური. დაფინანსების ოდენობამ შეადგინა 1.7 მილიონი ლარი. 2016-2017 წლის მეორე სემესტრში დაფინანსდა 906 სტუდენტი (803 ბაკალავრი, 103 მაგისტრანტი). 2017 წლის განმავლობაში „გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში დაზარალებული სტუდენტების სწავლის დაფინანსების“ პროგრამის ფარგლებში გამოყოფილმა საბიუჯეტო სახსრებმა შეადგინა 2 მლნ. 255 ათასი ლარი.

5. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს სოციალური პროგრამის ფარგლებში გამყოფის ხაზის მიმდებარე სოფლებიდან 2017 წელს სწავლის საფასური სრულად დაუფინანსდა 358 სტუდენტს.

6. 2017-2018 სასწავლო წლის პირველ სემესტრში გამყოფი ხაზის სოფლებიდან დაფინანსდა 1168 სტუდენტი, აქედან 989 ბაკალავრი და 179 მაგისტრი. პირველი სემესტრის თანხამ შეადგინა 1 221 650 ლარი.

13.2 სხვადასხვა ღონისძიებები

1. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში განხორციელდა სასკოლო ინფრასტრუქტურის მოწესრიგება, კერძოდ, გორის მუნიციპალიტეტში სოფელი არხისის, საჩხერის მუნიციპალიტეტში სოფელ პერევის სკოლის პირველი კორპუსისა და წალენჯიხის მუნიციპალიტეტში სოფელ ლიას N1 საჯარო სკოლებს ჩაუტარდათ სახურავის, გარე კარ-ფანჯრების და სარინელის მოწყობის სამუშაოები (პროექტის საერთო ღირებულებამ შეადგინა 226 931 ლარი). ასევე განხორციელდა გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ დიცის საჯარო სკოლის გაზიფიცირება (პროექტის საერთო ღირებულებამ შეადგინა 17 351 ლარი), ქარელის მუნიციპალიტეტის სოფელ აბანოში მიმდინარეობს საჯარო სკოლის მშენებლობა, 2014 წლის სამოქმედო გეგმის შესაბამისად დაგეგმილია ასევე სხვადასხვა მუნიციპალიტეტებში 7 სკოლის სარეაბილიტაციო-სამშენებლო სამუშაოები.

2. განათლების სამინისტროს სკოლების ხელმისაწვდომობის ქვეპროგრამის ფარგლებში 2013-2016 წლებში მოსწავლეთა ტრანსპორტირება ხორციელდება გამყოფი ხაზის მიმდებარე შემდეგ მუნიციპალიტეტებში:

- გორის მუნიციპალიტეტი - ტრანსპორტი ემსახურება 11 საჯარო სკოლის 402 მოსწავლეს;
- კასპის მუნიციპალიტეტი - ტრანსპორტი ემსახურება 3 საჯარო სკოლის 94 მოსწავლეს;
- ქარელის მუნიციპალიტეტი - ტრანსპორტი ემსახურება 6 საჯარო სკოლის 66 მოსწავლეს;
- ხაშურის მუნიციპალიტეტი - ტრანსპორტი ემსახურება 1 საჯარო სკოლის 12 მოსწავლეს;

- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი- ტრანსპორტი ემსახურება 8 საჯარო სკოლის 1075 მოსწავლეს;
- წალენჯიხის მუნიციპალიტეტი - ტრანსპორტი ემსახურება 7 საჯარო სკოლის 349 მოსწავლეს;
- საჩხერის მუნიციპალიტეტი - ტრანსპორტი ემსახურება 1 საჯარო სკოლის 17 მოსწავლეს.

3. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს განსაკუთრებით ნიჭიერი ახალგაზრდების წახალისების პროგრამის ფარგლებში გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში ქვემო ნიქოზის, დიცის, ერგნეთ-მამისაანთუბნის (გორის მუნიციპალიტეტი) და დვანის (ქარელის მუნიციპალიტეტი) საჯარო სკოლებში განახლდა სასკოლო ბიბლიოთეკები და შეძენილი იქნა 406 წიგნი (პროექტის საერთო ღირებულებამ შეადგინა 4 924 ლარი). 30 საჯარო სკოლის პირველკლასელს გადაეცა 345 „ბუკი“, 30 საჯარო სკოლის პირველი კლასის დამრიგებელს - 34 პორტატული კომპიუტერი, 4 სკოლის წარჩინებულ მოსწავლეებს - 6 პორტატული კომპიუტერი.

4. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ ეტაპობრივად ხორციელდება ძლიერი მოდემების დამონტაჟება, VoIP ტელეფონების ინსტალაცია და უკაბელო (Wi-Fi) ქსელის მონტაჟი.

5. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში 2015 წელს ზოგადი განათლების ხელშეწყობის პროგრამის “ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების (საჯარო სკოლის) ტერიტორიაზე სამედიცინო კაბინეტის ფუნქციონირებისა და სკოლის ექიმის საქმიანობის ქვეპროგრამის” ფარგლებში ჩაერთო: სსიპ- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ ორსანტიის საჯარო სკოლა; სსიპ-გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ ტირძნისის საჯარო სკოლა.

6. 2015 წელს „სასკოლო ინიციატივების წახალისების ქვეპროგრამის“ ფარგლებში დაფინანსდა გორის მუნიციპალიტეტის სოფელი ზემო ხვითის საჯარო სკოლის პროექტი „წიგნი-ცოდნის იარაღი“, რომლის ფარგლებშიც მხატვრული ლიტერატურით განახლდა სკოლის ბიბლიოთეკის წიგნადი ფონდი.

7. სსიპ - საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურის სამსახურის ფსიქოლოგიური მომსახურების ცენტრის მიზანია ემოციური და ქცევითი დარღვევების მქონე სკოლის მოსწავლეების ფსიქო-სოციალური დახმარება. ფსიქოლოგიური მომსახურების ცენტრის მულტიდისციპლინარული ჯგუფის მიერ (ფსიქოლოგები, ბავშვთა ფსიქიატრები და სოციალური მუშაკები) ფსიქო-სოციალური მომსახურებას უწევენ მოსწავლეებს, მათ მშობლებს, საჭიროების შემთხვევაში ასევე მასწავლებლებს და სკოლის ადმინისტრაციას. მომართვის საფუძველზე ფსიქოლოგიური მომსახურების ცენტრი ემსახურება გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების სკოლებს. მოცემული დროისათვის სსიპ საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურის სამსახურის ფსიქოლოგიური მომსახურების ცენტრი ფუნქციონირებს 7 ქალაქში: თბილისში, რუსთავში, თელავში, ქუთაისში, ბათუმში, გორსა და

ფოთში. ფსიქო-სოციალური მომსახურების მიღება შეუძლია ნებისმიერი ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების მოსწავლეს.

8. სსიპ საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტოს მიერ გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში არსებულ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულებებში განხორციელდა პროგრამები - „მოსწავლეების სახელმძღვანელოებით უზრუნველყოფა“ და „ჩემი პირველი კომპიუტერი“, რომლის ფარგლებში პირველკლასელებს გადაეცათ პორტაბელური კომპიუტერები, ხოლო მოსწავლეებს სასკოლო სახელმძღვანელოები და დამხმარე ლიტერატურა. პორტაბელური კომპიუტერი გადაეცა გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლის საჯარო სკოლის ყველა წარჩინებულ მოსწავლეს. სსიპ საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტომ გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების პირველკლასელებსა და წარჩინებულ მოსწავლეების გადასცა კომპიუტერული ტექნიკა. მოსწავლეთათვის სასკოლო სახელმძღვანელოები და დამხმარე ლიტერატურას გადაცემა 2016 წელსაც.

9. სსიპ საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურის სამსახურის პროფესიული ორიენტაციისა და კარიერის დაგეგმვის პროგრამაში 2015-2016 სასწავლო წელს ჩართულნი იყვნენ გამყოფი ხაზის მიმდებარე შემდეგი სოფლების საჯარო სკოლები: საჩხერის მუნიციპალიტეტის სოფელ პერევის საჯარო სკოლა; ქარელის მუნიციპალიტეტის სოფელ დირბის და სოფელ დვანის საჯარო სკოლები; გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ მეჯვრისხევის საჯარო სკოლა; წალენჯიხის მუნიციპალიტეტის სოფელ ლიის N1 და ფახულანის N1 საჯარო სკოლები; ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ განმუხურის, რიყის, ორსანტიის, კოკის, რუხის, შამგონას, ანაკლიის საჯარო სკოლები. პროგრამის ბენეფიციარები არიან მე-9 და მე-11 კლასის მოსწავლეები. აღნიშნული პროგრამის მიზანია მოსწავლეებს მიეწოდოს ინფორმაცია სხვადასხვა პროფესიების შესახებ, დაეხმაროს მათ პროფესიის არჩევისას გაცნობიერებულ გადაწყვეტილების მიღებაში.

10. 2016 წელს “ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულების (საჯარო სკოლის) ტერიტორიაზე სამედიცინო კაბინეტის ფუნქციონირებისა და სკოლის ექიმის საქმიანობის ქვეპროგრამის” ფარგლებში ჩაერთო: სსიპ-ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ რუხის საჯარო სკოლა; სსიპ-აკადემიკოს ვიქტორ გუჩუას სახელობის წალენჯიხის მუნიციპალიტეტის ფახულანის თემის N1 საჯარო სკოლა.

11. 2016 წელს, საჯარო სკოლებში საზოგადოებრივი წესრიგისა და უსაფრთხოების დაცვის მიზნით, საგანმანათლებლო დაწესებულების მანდატურების შეყვანა განხორციელდა გორის მუნიციპალიტეტის სოფლებში, კერძოდ, კარალეთში, ზერტში, ტყვიავში, მეჯვრისხევში, ხელთუბანში, ფლავისმანსა და ატენში.

12. პროგრამა "ჩემი პირველი კომპიუტერის" ფარგლებში 2016 წელს დარიგდა პირველკლასელთა მოსწავლეებისთვის განკუთვნილი პორტაბელური კომპიუტერები (ბუკი), კერძოდ:

- გორის მუნიციპალიტეტი:
  - კარალეთის N1 საჯარო სკოლა - 33 მოსწავლე;
  - კარალეთის N2 საჯარო სკოლა - 30 მოსწავლე;
  - ზერტის საჯარო სკოლა - 32 მოსწავლე;
  - ტყვიავის საჯარო სკოლა - 31 მოსწავლე;
  - მეჯვრისხევის საჯარო სკოლა - 30 მოსწავლე;
  - ხელთუბნის საჯარო სკოლა - 40 მოსწავლე;
  - ფლავის საჯარო სკოლა - 33 მოსწავლე;
  - ატენის საჯარო სკოლა - 21 მოსწავლე.
- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი:
  - სოფელ რუხის საჯარო სკოლა - 43 მოსწავლე.

13. პროგრამა "ჩემი პირველი კომპიუტერის" ფარგლებში კომპიუტერები გადაეცათ წარჩინებულ მოსწავლეებს, კერძოდ:

- გორის მუნიციპალიტეტი:
  - კარალეთის N1 საჯარო სკოლა - 11 წარჩინებული მოსწავლე;
  - კარალეთის N2 საჯარო სკოლა - 1 წარჩინებული მოსწავლე;
  - მეჯვრისხევის საჯარო სკოლა - 3 წარჩინებული მოსწავლე;
  - ხელთუბნის საჯარო სკოლა - 5 წარჩინებული მოსწავლე;
  - ფლავის საჯარო სკოლა - 3 წარჩინებული მოსწავლე;
  - ატენის საჯარო სკოლა - 1 წარჩინებული მოსწავლე.
- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტი
  - სოფელ რუხის საჯარო სკოლა - 2 წარჩინებული მოსწავლე.

14. ოკუპირებული ტერიტორიების მიმდებარედ, დაბა ჯვარსა (წალენჯიხის მუნიციპალიტეტი) და ქალაქ გორში ფუნქციონირებს პროფესიული კოლეჯები, სადაც მოსახლეობისათვის ხელმისაწვდომია პროფესიული განათლება სრული სახელმწიფო დაფინანსებით.

15. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს "ზოგადი განათლების ხელშეწყობის" პროგრამის "სასკოლო ბიბლიოთეკების განვითარების" ქვეპროგრამის ფარგლებში 2016 წელს დაფინანსდა სსიპ ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ რიყის საჯარო სკოლა.

16. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს დავალებით, სსიპ მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნულ ცენტრში მომზადდა აფხაზური ენის სწავლების მოდული სატრენინგო მასალასთან ერთად. აღნიშნული მოდული გადაეცა აფხაზეთის ავტონომიური რესპუბლიკის განათლებისა და კულტურის სამინისტროს, მიზნობრივი სარგებლობის უფლებით, ტრენერების შერჩევის, ტრენინგების ჯეროვანი ორგანიზებისა და წარმართვის პირობით. გარდა ამისა, აღსანიშნავია სსიპ - მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების ეროვნული ცენტრის აქტიური თანამშრომლობა იძულებით გადაადგილებულ ქალთა ასოციაციასთან „თანხმობა“. 2016 წელს მომზადდა სამოდულო გაკვეთილები სხვადასხვა საგანში (სულ 16 საგნის 75 ერთეული) სასკოლო სწავლების მასწავლებლებისთვის. გაკვეთილები ჩაიწერა დისკებზე და გამრავლებისა და გავრცელების მიზნით გადაეცა აღნიშნული ასოციაციის ფარგლებში განხორციელებულ პროექტს - „კონფლიქტის შედეგად დაზარალებული თემების ინოვაციური გადაწყვეტილებების შემუშავება“. აღნიშნული გაკვეთილები განკუთვნილია იმ მასწავლებლებისათვის, რომლებიც ასწავლიან შიდა ქართლის კონფლიქტის ზონაში განლაგებულ სკოლებსა და სამეგრელოს საოკუპაციო ზოლის ორივე მხარეს მდებარე სკოლებში. 2016 წელს სოფ. ერგნეთის საშუალო სკოლას უსასყიდლოდ გადაეცა შემდეგი დასახელების წიგნები და DVD ფილმები:

- წიგნი „კითხვის ეფექტური მეთოდები“ - 2 ცალი;
- წიგნი „ეფექტური სწავლება სკოლაში“ - 2 ცალი;
- ფილმი, 4 დისკიანი „კითხვის ეფექტური მეთოდები“ - 2 ცალი;
- ფილმი, 4 დისკიანი „გააგრძელე საქართველოს ისტორია“ - 2 ცალი;
- სქემის გზამკვლევი (I და II ნაწილი) - 2 ცალი.

17. სსიპ საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტოს მიერ გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების საჯარო სკოლებში განხორციელდა სარეაბილიტაციო სამუშაოები, კერძოდ:

- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ რიყის საჯარო სკოლა - სპორტული დარბაზის რეაბილიტაცია;
- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ ორსანტის საჯარო სკოლა - შიდა რეაბილიტაცია და სამედიცინო კაბინეტის მოწყობა;
- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ განმუხურის საჯარო სკოლა - შენობის და სპორტული დარბაზის რეაბილიტაცია;
- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ კოკის საჯარო სკოლა - გათბობის სისტემის რეაბილიტაცია;
- ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის სოფელ რუხის საჯარო სკოლა - სპორტული მოედნისა და დარბაზის რეაბილიტაცია;

- გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ ტირძნისის საჯარო სკოლა - სამედიცინო ოთახის მოწყობა;
- გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ ქვეშის საჯარო სკოლა (ქვემო არცევის კორპუსი) - სრული რეაბილიტაცია;
- ქარელის მუნიციპალიტეტის სოფელ ატოცის საჯარო სკოლა - სრული რეაბილიტაცია, რეკონსტრუქცია, გადაიარაღება/გადაგემარება;
- ქარელის მუნიციპალიტეტის სოფელ დირბის საჯარო სკოლა - სპორტული დარბაზის რეაბილიტაცია და სამედიცინო ოთახის მოწყობა;
- ონის მუნიციპალიტეტის სოფელ ღარის საჯარო სკოლა - გათბობის სისტემის და სამედიცინო ოთახის მოწყობა;
- ონის მუნიციპალიტეტის სოფელ გლოლის საჯარო სკოლა - კარ-ფანჯრის და შენობის შიდა რეაბილიტაცია;
- წალენჯიხის მუნიციპალიტეტის სოფელ ჭალის N2 საჯარო სკოლა - კარ-ფანჯრის რეაბილიტაცია;
- მესტიის მუნიციპალიტეტის სოფელ ხაიშის საჯარო სკოლა - სამედიცინო ოთახის მოწყობა.

18. საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო სკოლების საგრანტო დაფინანსების ფარგლებში ახორციელებს პროგრამას „თავისუფალი გაკვეთილები“, რომელიც ხელს უწყობს მოსწავლეთა სწავლისადმი მოტივაციის ზრდას, არაფორმალური განათლების შესაძლებლობების გაფართოებას, საინტერესო და სახალისო სასკოლო ცხოვრებას. 2017 წელს პროგრამის ფარგლებში დაფინანსდა გამყოფი ხაზის მიმდებარე 28 სკოლის 70 პროექტი.

19. გამყოფ ხაზთან მდებარე ყველა საჯარო სკოლაში ხორციელდება სხვადასხვა პროგრამები:

- „მოსწავლეების სახელმძღვანელოებით უზრუნველყოფის პროგრამა“;
- „ჩემი პირველი კომპიუტერი“ (პორტაბელური კომპიუტერები გადაეცემა საბაზო საფეხურის წარჩინებულ მოსწავლეებს, 2017 წელს კომპიუტერები გადაეცა 11 მოსწავლეს, ამავე პროგრამის ფარგლებში პორტაბელური კომპიუტერები გადაეცემათ პირველკლასელებს და მათ დამრიგებლებს);
- ცენტრალიზირებული უნიფიცირებული სასკოლო ჟურნალებით უზრუნველყოფის პროგრამა;
- სხვადასხვა ინვენტარით აღჭურვა სკოლების მოთხოვნის შესაბამისად (მერხი, დაფა, კომპიუტერი და ა.შ).

20. 2017 წლის საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრომ რეგიონის მცირე სკოლების მოსწავლეთათვის, რომელთა შორის არიან გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების

მოსწავლეებიც, განახორციელა მასშტაბური პროგრამა „დავისვენოთ და ვისწავლოთ ერთად“. პროგრამის ფარგლებში ორგანიზებული იქნა სხვადასხვა მიმართულების ბანაკები: ბაკურიანის „სამთო სათხილამურო სპორტული სკოლა“, წყნეთის ბანაკი „ხელოვნება, სპორტი, მეწარმეობა“, „კაჭრეთის საზაფხულო ბანაკი“, „სალიბაურის ეკობანაკი 2017“, ბათუმის „მუსიკალური საზაფხულო ბანაკი“, საქართველოს თავდაცვის სამინისტროს სამხედრო ბაზაზე ორგანიზებული იქნა „მანავის საზაფხულო ბანაკი“, სადაც ერთი დღე სამხედრო თემას დაეთმო, სამხედროები მოზარდებს ექსტრემალურ სიტუაციაში თვითგადარჩენის უნარებსაც აცნობდნენ. სსიპ გენერალ გიორგი კვინიტაძის სახელობის კადეტთა სამხედრო ლიცეუმის ტერიტორიაზე ორგანიზებული იქნა „რობოტექნიკის საზაფხულო ბანაკი“, რომლის მიზანსაც მეცნიერების, ტექნოლოგიის, ინჟინერიის, მათემატიკის, რობოტექნიკისა და თანამედროვე ტექნოლოგიური მიღწევების პოპულარიზაცია წარმოადგენდა.

21. 2017-2018 სასწავლო წელს „ასწავლე საქართველოსთვის“ ქვეპროგრამაში 12 კონსულტანტ-მასწავლებელი მივლენილია გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში:

- ქარელის რაიონის სოფელი ატოცი (ქართული ენის და ქიმის მასწავლებელი);
- დუშეთის რაიონის სოფელ არღუნი (ბიოლოგიის მასწავლებელი);
- კასპის რაიონის სოფელი კოდისწყარო (ინგლისურის მასწავლებელი);
- მესტიის რაიონის სოფლები უშგული, ნაკრა, ჭუბერი, მულახი და ხაიში (2 მათემატიკის, ქართულის, ინგლისურის და მუსიკის);
- ონის რაიონის სოფელი ღები (გეოგრაფიის, სპორტის და ინგლისურის მასწავლებლები).

კონსულტანტ-მასწავლებლები ეხმარებიან ადგილობრივ პედაგოგებს, ატარებენ დამატებით გაკვეთილებს და ჩართული არიან არაფორმალური განათლების ხელშეწყობის სხვადასხვა პროექტებში.

22. ზუგდიდის მუნიციპალიტეტის გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მდებარე სკოლების 7 და გორის მუნიციპალიტეტში სკოლების 18 დირექტორი ჩართულია *სკოლის დირექტორთა პროფესიული განვითარების პროგრამაში* „ლიდერობის აკადემია 1“, „ლიდერობის აკადემია 2“ და „ლიდერობის აკადემია 3“. აღნიშნული სკოლების ბიოლოგიის, გეოგრაფიის, ინგლისურის, მათემატიკის, ფიზიკისა და ქიმის მასწავლებლები (ზუგდიდის მუნიციპალიტეტიდან - 20 მასწავლებელი, ხოლო გორის მუნიციპალიტეტიდან - 67 მასწავლებელი) ჩართული არიან მასწავლებელთა პროფესიული განვითარების პროგრამაში.

23. გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები მოსწავლეებისა და მასწავლებლებისათვის საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების სამინისტროს მიერ 2016 და 2017 წლებში დამტკიცებული „ზოგადი განათლების ხელშეწყობის პროგრამის“ ფარგლებში

სსიპ - შეფასებისა და გამოცდების ეროვნული ცენტრი „გალის რაიონის პედაგოგების გადამზადებისა და აბიტურიენტების ერთიანი ეროვნული გამოცდებისთვის მომზადების ქვეპროგრამის“ ფარგლებში, ოკუპირებული აფხაზეთის ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსწავლეებისათვის ზოგადი განათლების მიღების შესაძლებლობის გაზრდისა და ერთიანი ეროვნულ გამოცდებზე მათი კონკურენტუნარიანობის ამაღლების ხელშეწყობის მიზნით, გალის რაიონის პედაგოგებს უტარებოდათ ტრენინგები სხვადასხვა საგნებში და ხდებოდა მათი გადამზადება. გადამზადებული პედაგოგები თავის მხრივ დამატებით მეცადინეობებს უტარებდნენ გალის რაიონის მოსწავლეებს და ამზადებდნენ აბიტურიენტების ერთიანი ეროვნული გამოცდებისთვის.

24. სსიპ საქართველოს ბავშვთა და ახალგაზრდობის განვითარების ფონდი 2017 წელს ახორციელებდა სხვადასხვა პროექტებს:

- **ნიქოზის მეკლდეურთა კლუბი:** პროექტის ფარგლებში მოხდა ხელოვნური საცოცი კედლის სავარჯიშო გარემოს კეთილმოწყობა, კერძოდ, მოეწყო დამატებითი საცოცი, რთული მონაკვეთები, დაიხვეწა და გაძლიერდება უსაფრთხოების ზომები, მოეწყო მეტეოროლოგიური მოვლენებისაგან (წვიმა, თოვლი, ქარი) დამცავი საფარი.
- **“სოციალური საწარმო „მეგო-ბარი“:** პროექტის მიზანი იყო ზუგდიდში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის, მათ შორის სოციალურად დაუცველი, დევნილი, ოკუპირებული ტერიტორიების მიმდებარედ დასახლებულ პუნქტებში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის საერთო სამუშაო სივრცის შექმნა, რომელსაც ექნება სოციალური საწარმოს სახე. სოციალური საწარმო „მეგო-ბარი“ პირველი არაკომერციული, უფასო საერთო სამუშაო სივრცე (co working space) და კაფე-ბარია ზუგდიდში. დევნილ და სოციალურად დაუცველ ახალგაზრდებს შესაძლებლობა აქვთ ბარში გაიარონ ბარმენის, კონდიტერის, მუსიკალური წამყვანის პრაქტიკული და თეორიული კურსები, რაც შემდგომში მათ დასაქმებას შეუწყობს ხელს. კაფე-ბარი ახალგაზრდებს სთავაზობს სხვადასხვა სახის ღონისძიებებს, როგორცაა მუსიკალურ სადამოებს, კინოჩვენებებს, სპორტული თამაშების ტრანსლაციებს და სხვა.

25. საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტროს პროექტის „წიგნი ყველა სოფელს“ ფარგლებში, 2017 წელს სოფელ ნიქოზსა და ერგნეთში, ადგილობრივ ბიბლიოთეკებს გადაეცათ წიგნები.

საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2017 წლის 1 მარტის ბრძანებით №205 დამტკიცებული სსიპ საგანმანათლებლო და სამეცნიერო ინფრასტრუქტურის განვითარების სააგენტოს „ინფრასტრუქტურის განვითარების 2017 წლის სამოქმედო გეგმით“ განხორციელდა გამყოფი ხაზების სიახლოვეს საჯარო სკოლების რეაბილიტაცია. კერძოდ:

- ერედვის მუნიციპალიტეტის ერგნეთ- მამისაანთუბნის საჯარო სკოლა - სკოლა დაფინანსდა სანიტარული კვანძების მოწყობისთვის;
- გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ ფლავის საჯარო სკოლა - მომზადდა ნაწილობრივი რეაბილიტაციისთვის საპროექტო დოკუმენტაცია, რეაბილიტაცია განხორციელდება 2018 წელს;
- გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ პატარა მეჯვრისხევის საჯარო სკოლა - მომზადდა ნაწილობრივი რეაბილიტაციისთვის საპროექტო დოკუმენტაცია, დაგეგმილია გამაგრება და ნაწილობრივი რეაბილიტაცია 2018 წელს;
- გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ ხურვალეთის საჯარო სკოლა- სკოლა დაფინანსდა იატაკების და კარებების რეაბილიტაციისთვის;
- დასრულდა გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ ტყვიავის საჯარო სკოლის - ეზოს ტერიტორიის კეთილმოწყობის სამუშაოები.

14. კულტურა

1. 2015 წლის 25 სექტემბერს საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ლიტერატურულ-საგანმანათლებლო პროექტის „ცოცხალი წიგნების“ ფარგლებში ქართველი მწერლები ვაჟა ხორნაული, გიორგი ზანგური, ნიკა ჯორჯანელი, თენგივ ავსაჯანიშვილი, ბელა ჩეკურიშვილი და დავით ჭელიძე ესტუმრნენ ახალგორის მუნიციპალიტეტის სოფელ წეროვანს. ღონისძიებაში მწერლებთან ერთად იმყოფებოდა საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის მინისტრის მრჩეველი ქეთევან დუმბაძე და პროექტის კოორდინატორი მარიამ წიკლაური. აღნიშნული პროექტები მიზნად ისახავს გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლების მოსახლეობის ქვეყნის კულტურულ ცხოვრებაში ინტეგრაციას, ახალგაზრდების ინფორმირებულობასა და შემოქმედებითი უნარების განვითარებას, სახელოვნებო განათლების დონის ამაღლებას.

2. კულტურული მემკვიდრეობის სფეროში სსიპ საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ეროვნული სააგენტოს მიერ 2015 წელს ქალაქ გორში განხორციელდა დიდი ლიახვის ხეობის მუზეუმ-ნაკრძალის ადმინისტრაციული შენობისა და მის ბაზაზე კულტურული მემკვიდრეობის საინფორმაციო ცენტრის პროექტი.

3. მომზადებულ იქნა კულტურის ათწლიანი სტრატეგია „კულტურა 2025“, რომლის ერთ-ერთი მიზანია, გამყოფი ხაზის მიმდებარე მოსახლეობის ინტეგრაცია ქვეყნის კულტურულ ცხოვრებაში.

4. 2015 და 2016 წელს გაიმართა ანიმაციური ფილმების ყოველწლიური საერთაშორისო ფესტივალი „ნიქოზი“, რომელიც 2011 წლიდან ყოველწლიურად იმართება ლიახვის ხეობის სოფელ ნიქოზში. ფესტივალის სტუმარები, რეჟისორ-ანიმატორები თავიანთ შემოქმედებას აცნობენ აუდიტორიას და, აგრეთვე ატარებენ მასტერკლასებს.

5. 2015 და 2016 წელს გაიმართა პროექტი „მრავალფეროვანი საქართველო“, რომელიც ითვალისწინებს ქართველი მწერლების შეხვედრებს საქართველოში მცხოვრებ ეთნიკურ უმცირესობებთან. გარდა საკუთარი შემოქმედებისა, მწერლები საუბრობენ კულტურული დიალოგის მნიშვნელობაზე. პროექტის ფარგლებში, 2015 წლის 27 ოქტომბერს, გორის მუნიციპალიტეტის სოფელი დიცის მოსახლეობა შეხვდა მწერლებს - ანა კორძაია-სამადაშვილს, ზურაბ ქარუმიძეს, სალომე ბენიძეს, და, ასევე, ნაჩვენები იყო ლევან თუთბერიძის ფილმი „მოირა“. გარდა ამისა, „მრავალფეროვანი საქართველოს“ ფარგლებში ტარდება საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ხელშეწყობით გადაღებული მოკლემეტრაჟიანი და სრულმეტრაჟიანი ფილმების ჩვენებები. 2015 წლის 26 დეკემბერს დიცის სკოლის შენობაში გაიმართა თბილისის კონსერვატორიის რექტორის, მუსიკოს რეზო კიკნაძის ჯაზ-ბენდის კონცერტი, ასევე, მოეწყო სამინისტროს მხარდაჭერით მომზადებული ელექტრონული-შემეცნებითი კომპიუტერული პროგრამის „ერთიანი საქართველო“ პრეზენტაცია და ადგილობრივ ბიბლიოთეკებს საჩუქრად გადაეცა სამინისტროს ხელშეწყობით გამოცემული წიგნები.

6. კონფლიქტით დაზარალებული და გამყოფი ხაზის მიმდებარედ მცხოვრები მოსახლეობის კულტურულ პროცესებში ჩართულობის მიზნით, 2016 წელს, საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ხელშეწყობით, განხორციელდა პროექტები „შემოსაზღვრე საქართველო“ და „რუხი - კულტურის ცენტრი“, რომლის ფარგლებშიც შედგა მწერლების საუბრები კულტურული დიალოგის გაღრმავების შესახებ ეთნო-პოლიტიკური კონფლიქტების მოგვარების თვალსაზრისით და ინტერაქციის რეჟიმში გაიმართა დიალოგი მკითხველთან. რუსთაველის 850 და ვაჟა-ფშაველას 155 წლის საიუბილეო ღონისძიებებთან დაკავშირებით ადგილობრივ პედოგოგებს შესთავაზეს სალექციო კურსისა და დისკუსიის გამართვა.

7. ქ. ზუგდიდის კულტურის ცენტრში „ოდში“ ჩრდილების პროფესიულმა სახელმწიფო თეატრმა "აფხაზეთი-ბუდრუგანა გაგრამ" ადგილობრივი მოსახლეობისათვის, აფხაზეთიდან დევნილებისა და გამყოფი ხაზის მიმდებარედ მცხოვრები ახალგაზრდებისათვის გამართა სპეკტაკლი „წელიწადის ოთხი დრო“. აღნიშნული პროექტების ფარგლებში მოეწყო სხვადასხვა სახის გამოფენები ადგილობრივი ახალგაზრდა ხელოვანების მონაწილეობით, შედგა ბოლო დროის საუკეთესო მოკლე და სრულმეტრაჟიანი მხატვრული და დოკუმენტური ფილმების ჩვენება. პროექტის დასკვნითი ნაწილი შემაჯამებელ კონცერტს გულისხმობდა, რომელიც ქართველი მუსიკოსების შესრულებით, ადგილობრივი ფოლკლორული და თანამედროვე მუსიკალური კოლექტივების აქტიური მონაწილეობით ჩატარდა, ხოლო ადგილობრივ სკოლებსა და ბიბლიოთეკებს საჩუქრად გადაეცათ საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ხელშეწყობით გამოცემული წიგნები. აღნიშნულ ღონისძიებებს დახლოებით 500 ბავშვი დაესწრო.

8. საერთაშორისო საზოგადოებამ „კავკასიური მოზაიკა“ განახორციელა პროექტი „ქართველთა და ოსთა მეგობრობა“, რომელიც მიზნად ისახავდა გამყოფ ხაზთან მდებარე

სოფლის მოსახლეობისათვის გამოფენის მოწყობას და კულტურული ღონისძიებების ჩატარებას. პროექტის ფარგლებში სოფელ ერგნეთში მოეწყო ქართულ-ოსური ურთიერთობების ამსახველი ფოტო-გამოფენა, ასევე, ქართველი და ოსი მხატვრების ნამუშევრების გამოფენა, გაიმართა კონცერტი (ქართული და ოსური სიმღერები, ცეკვები, ლექსების კითხვა) და ნაციონალური კერძების დეგუსტაცია. აღნიშნულ პროექტში 2016 წლის ივლისში დასაქმდა 17 ადამიანი.

9. საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს მიერ განხორციელებული პროექტის „ცოცხალი წიგნები“ ფარგლებში 2016 წლის აპრილში სოფ. ნიქოზში, თანამედროვე მწერლები ირაკლი ლომოური, ნინია სადღობელაშვილი, კატო ჯავახიშვილი, პაატა შამუგია, ზვიად კვარაცხელია, გვანცა ჯობავა და მარიამ წიკლაური წარდგენდნენ ადგილობრივი მოსახლეობის წინაშე და გააცნეს თავიანთი შემოქმედება. ღონისძიებას 50 ადამიანი ესწრებოდა.

10. სამინისტროს დაქვემდებარებაში მყოფი სსიპ ივ. მაჩაბლის სახელობის ცხინვალის პროფესიულმა დრამატულმა თეატრმა საგასტროლო ტურნე გამართა გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში; უშუალოდ საოკუპაციო ხაზთან თეატრს ჩატარებული აქვს ოთხი საქველმოქმედო წარმოდგენა სოფელ დვანში, ნიქოზში. დიღში და ერგნეთში, თითოეულ სპექტაკლს დაესწრო 400-500 მაყურებელი. სსიპ შ. დადიანის სახელობის ზუგდიდის პროფესიული დრამატული თეატრი 2016 წელს მასპინძლობდა სოფლების რუხი, ორსანტია, კოკის მოსახლეობას.

11. 2016 წელს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის კუთხით, სსიპ კულტურული მემკვიდრეობის სააგენტოს ორგანიზებით, მცირე სარეაბილიტაციო სამუშაოები ჩატარდა სოფ. ოძისის სსიპ გიორგი და დავით ერისთავების მემორიალურ მუზეუმს.

12. 2017 წელს კონფლიქტით დაზარალებული და გამყოფი ხაზის სიახლოვეს მცხოვრები მოსახლეობის კულტურულ პროცესებში ჩართულობის, ახალგაზრდებში სახელოვნებო განათლების დონის ამაღლებისა და შემოქმედებითი უნარების განვითარების მიზნით, საქართველოს კულტურისა სპორტის სამინისტროს ხელშეწყობით, ა(ა)იპ. „მომავლის სოფლის“ მიერ განხორციელდა პროექტი „კულტურა საზღვრებს გარეშე“, რომლის ფარგლებშიც გაიმართა რიგი ღონისძიებები გამყოფი ხაზის გასწვრივ მდებარე სოფლებში (რუხი, ორსანტია, ანაკლია, მეჯვრისხევი და ნიქოზი). პროექტის ფარგლებში გაიმართა შეხვედრა ქართველ მწერლებთან, ხელოვანებთან და მეცნიერებთან, მოეწყო გამოფენები, სრულმეტრაჟიანი და მოკლემეტრაჟიანი ფილმების ჩვენება, გაიმართა მუსიკალური კონცერტები ადგილობრივი ფოლკლორული ანსაზლების, ინსტრუმენტული ჯგუფების და დედაქალაქიდან ჩასული თანამედროვე მუსიკოს - შემსრულებლების მონაწილეობით. სამინისტროს ხელშეწყობით გამოცემული წიგნებით განახლდა აღნიშნული რეგიონების სკოლების, მუნიციპალური და ქალაქის ბიბლიოთეკების წიგნადი ფონდი.

13. საქართველოს კულტურისა და ძეგლთა დაცვის სამინისტროს ხელშეწყობით, ა(ა)იპ „კავკასიური მოზაიკას“ მიერ განხორციელდა პროექტი „მშვიდობის გზავნილები ნიქოზიდან“. პროექტი მიზნად ისახავდა ქართველებისა და ოსების საერთო კულტურული ფასეულობების ერთად წარმოჩინებას. პროექტის ფარგლებში 2017 წლის ივლისს გორის მუნიციპალიტეტის სოფელ ნიქოზში, მოეწყო ქართულ-ოსური ურთიერთობების ამსახველი ფოტოებისა და ქართველი და ოსი მხატვრების ნამუშევრების, ოსურ და ქართულ ენებზე განხორციელებული თარგმანების გამოფენა, გაიმართა კონცერტი ქართველი და ოსი მუსიკოსებისა და ფოლკლორული ანსამბლების მონაწილეობით.

14. პროექტის „სკვერის ბიბლიოთეკების“ ფარგლებში (განმახორციელებელი ა(ა)იპ „1ეკვილიბრიუმი“) 2017 წლის 1 სექტემბერს სოფელ ანაკლიაში, 22 სექტემბერს სოფ. ნიქოზსა და 10 ოქტომბერს სოფ. დიცში დაარსდა ღია სამკითხველოები, სადაც ახალგაზრდებს აქვთ შესაძლებლობა იკითხონ წიგნი, განახორციელონ საგანმანათლებლო აქტივობები, რაც ხელს შეუწყობს წიგნის პოპულარიზაციასა და განათლების დონის ამაღლებას.

15. ყოველწლიურად საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტროს ხელშეწყობით იმართება ნიქოზის საერთაშორისო ანიმაციური ფილმების ფესტივალი. აღნიშნულ ფესტივალს ორგანიზებას უწევს და მასპინძლობს წმინდა ალექსანდრე ოქროპირიძის სახელობის სკოლა, რომელიც 2009 წელს დაფუძნდა სოფელ ნიქოზში. პროექტი ქართული ანიმაციის პოპულარიზაციას ისახავს მიზნად. ფესტივალის ფარგლებში ეწყობა შემოქმედებითი შეხვედრები ამ სფეროს გამორჩეულ წარმომადგენლებთან. სტუმრად ჩამოსული ქართველი და უცხოელი ანიმატორები მონაწილეობას იღებენ ვორქშოფებსა და მასტერკლასებში, სადაც ქართველ ანიმატორებს შესაძლებლობა ეძლევათ გაეცნონ ანიმაციის სფეროს სიახლეებს. ეს ყოველივე მათი პროფესიული დონის ამაღლებას ემსახურება.

16. საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტროს პრიორიტეტებიდან ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მიმართულებაა, კომპეტენციის ფარგლებში, საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავებისა და სხვა საერთაშორისო ინსტრუმენტების გაძლიერების გზით გამყოფი ხაზის მიმდებარედ არსებული კულტურული მემკვიდრეობის დაცვა. აღნიშნულიდან გამომდინარე:

- გრძელდება ნოქალაქევი შემეცნებით-საგანმანათლებლო პროგრამა „საბავშვო არქეოლოგია“, რომელიც იძულებით გადაადგილებულ ბავშვებს ემსახურება უსასყიდლოდ;
- გრძელდება ენგურჰესის თაღოვანი კაშხლის ვიზიტორთა ინფრასტრუქტურის განვითარება;
- მომზადდა დუშეთის მუნიციპალიტეტში, გამყოფი ხაზის გასწვრივ სოფელ ოძისში მდებარე დავით და გიორგი ერისთავების საგვარეულო სასახლის რეაბილიტაციის საპროექტო დოკუმენტაცია და განხორციელდა რეაბილიტაციის პირველი ეტაპი, მეორე ეტაპის განხორციელება დაგეგმილია 2018 წელს;

- ქარელის მუნიციპალიტეტი, სოფელი ფცა - მიმდინარეობს კომპის რეაბილიტაციის საპროექტო დოკუმენტაციის მომზადება;
- კასპის მუნიციპალიტეტი, სოფ. ზედა საკორინთლო - მომზადდა ზედა სასაფლაოს საყდრის საპროექტო დოკუმენტაცია.

15. სპორტი

1. საქართველოს კულტურისა და სპორტის სამინისტროში 2013 წლიდან მიმდინარეობს „იძულებით გადაადგილებული ახალგაზრდების სპორტულ და სოციალურ აქტივობებში ჩართულობის მხარდაჭერის პროგრამა“ რომლის ფარგლებშიც ხორციელდება სპორტული სწავლებება გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში მცხოვრები და იძულებით გადაადგილებულ პირთა კომპაქტურ დასახლებებში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის.

2. 2015 წელს განხორციელდა შემდეგი ღონისძიებები:

- მეკლდეურობის სწავლება ოკუპაციის შედეგად არსებული გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში (ზემო ნიქოზი, ქვემო ნიქოზი, ზემო ხვითი) მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის (წლის ბოლომდე);
- ა(ა)იპ „მშვიდობისა და რეინტეგრაციის რეგიონალური ქსელის“ მიერ საქართველოს სპორტისა და ახალგაზრდობის საქმეთა სამინისტროს ფინანსური მხარდაჭერით საქართველოს ოკუპირებული ტერიტორიების მოსაზღვრე სოფლებში მცხოვრები ახალგაზრდებისთვის განხორციელდა პროექტი სახელწოდებით „ახალგაზრდული ინიციატივა განვითარებისა და ინტეგრაციისთვის“. პროექტის ფარგლებში ოკუპაციის შედეგად არსებული გამყოფი ხაზების მიმდებარე სოფლების ახალგაზრდებს ჩაუტარდათ ტრენინგ-სემინარები, მოეწყო მოკლე მეტრაჟიანი ფილმების ჩვენება და დისკუსიები, ახალგაზრდების მიერ სამშვიდობო თემატიკაზე, დაიწერა ნოველები და შეიქმნა ნახატები. პროექტის დასკვნითი ნაწილი გაიმართა 2015 წლის 12-13 თებერვალს ზუგდიდის არტ გალერეაში, სადაც წარმოდგენილი იყო პროექტის ფარგლებში ახალგაზრდების მიერ შექმნილი ნამუშევრები და გაიმართა პროექტის ანგარიშის პრეზენტაცია.

16. საერთაშორისო დონორები

1. UNHCR-მა ფულადი დახმარება (500 ლარი ბენეფიციარზე) გაუწია 1311 მოწყვლად (მრავალშვილიან, მარტოხელა და შშმ პირებს) ოჯახს გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფლებში.

2. ზემოაღნიშნულის გარდა UNHCR-მა ქარელის მუნიციპალიტეტში 700-ზე მეტ ოჯახს გადასცა ზამთრის პერიოდში გათბობით უზრუნველყოფისათვის თითოეულ ოჯახზე 8-პლედო, 10კვ მეტრი საიზოლაციო პოლიეთილენის პარკი, 10მ კარ-ფანჯრების საიზოლაციო ლენტები.

3. თურქული ორგანიზაცია TIKA-მ (თურქეთის თანამშრომლობისა და კოორდინაციის სააგენტო) აღჭურვა სამედიცინო დანიშნულების ინვენტარით გამყოფი ხაზის მიმდებარე სოფელი რენეს ამბულატორია.
4. მსოფლიო ბანკის მიერ აშენდა სოფლების მერეთის, ტირძნისის, ქვეშის, ბერშუეთის, ქვემო ჭალის, ლამისყანის, დირბის და დიცის ამბულატორიები, რომელიც ამჟამად ფუნქციონირებს.
5. ევროკავშირის დახმარებით სოფელ ზემო სობისში რეაბილიტირებულ იქნა წყლით მომარაგების სისტემები.
6. ლატვიის საელჩომ სოფელ დიცში უზრუნველყო საბავშვო ბაღის რეაბილიტაცია.
7. ესტონეთის საელჩომ სოფელ ნიქოზში მოახდინა სკოლის რეაბილიტაცია.
8. ევროკავშირის დახმარებით სოფელ დვანში გარემონტდა საბავშვო ბაღი.
9. შვეიცარიის კონფედერაციის დახმარებით სოფელ ერგნეთში გადაიხურა დაზიანებული საცხოვრებელი სახლების სახურავები და ჩაუტარდა რამდენიმე საცხოვრებელ შენობას აღდგენითი სამუშაო.